

2443

ԱՂՕԹԲ
ԳԼԽԱՎՈՐ ՄԻՋՈՑ
ԵՐԱԳՈՒԹԵԱԳ

ՎԻՄԳԳԱ
1899

2001

ԱՆԱՐԱՏ ՖԳՈՒԹԵԱՆ

ԵՂԲԱՅՐՈՒԹԻՒՆ

0108

Մ ե ք

քարոզեսցուք

զ խ ա չ ե լ ե ա լ ն

Քրիստոս:

Ա. Կորնթ. Ա. 25

Հոգեհոք

աշխատախրոնթիւնք

21.

2010

243
- 50

Ա Ղ Օ Թ Ք

ԳԼԽԱԻՐ ՄԻՋՈՑ ԵՐԱՆՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՄԱԵԼՈՒ

Գ Ե Ր Մ Ա Ն Ե Ր Է Ն Է

ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ

Հ. ԳԵՈՐԳ ՓԱՆՉԻԿԵԱՆ

ԿՐՕՆ. ՄԻՒԹ.

ՎԻԵՆՆԱ

ՄԻՒԹԱՐԵԱՆ ՏՊԱՐԱՆ

1899.

24764-61

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ

Արդարեւ հոգեւոր ծանապարհի վրայ
հսկայաքայլ յառաջադիմելու ամէնէն զօ-
րաւոր, հաստատուն եւ անվրէպ միջոց-
ներէն մին է աղօթքը: Ըստ որում անկա-
րելի է առանց աղօթից օգնութեան՝ առա-
քինի կեանք մը վարել: Ի՞նչ միջոցով ար-
դեօք Սուրբերը կրցած են երկնից երա-
նութեան հասնիլ: Միթէ կրնային արդ
Աստուծոյ երեսաց տեսութիւնը վայելիւ,
եթէ խոնարհութեամբ, որդիական վստա-
հութեամբ եւ յարատեւութեամբ աղօթած
չըլլային: Ուստի աղօթից այս հրաշալի
արդիւնքէն դրդեալ բաղձմամբ աղօթից
հարկաւորութեան վրայ զանաւան մը
տալու եւ բնորոշացնելու հաւարացեցող երա-
նութեան հասնելուն եղանակաւ մը ձեռն-
առն ըլլալու հայիմագով Ս. Լիզուորեայ
այս նիւթիս վրայ շարունակել գրքոյն
թարգմանել:

ԳԱՐԳԱՐԱՆԻ

ՅԱՌԱՋԱՐԱՆ ՀԵՂԻՆԱԿԻՆ

Մինչեւ այսօր հրատարակած հոգեւոր
գրքերու մէջէն ամէնէն օգտակարը՝ այս
ժառն է. որովհետեւ յաւիտենական երա-
նութեան համեմուտ համար անհրաժեշտ
հարկաւոր միջոց է աղօթքը: Երանելի թէ
մատենիկս կրկին ու կրկին անգամ տպա-
գրուելով՝ աշխարհքիս վրայ գտնուող
քրիստոնէից Հափ քաղմանար, եւ ամէնուն
ծեղքը մէյմէկ հատ գտնուէր, այնպէս որ
ամէն մարդ երանութեան համեմուտ հա-
մար աղօթքին հարկաւորութիւնն իմանար:
Ասիկայ կ'ըսեմ, վասն զի ես անձամբ
աղօթքի անհրաժեշտ հարկաւորութիւնը
թէ՛ Ս. Գրոց եւ թէ՛ Ս. Հարց ամէն գրու-
ածներուն մէջ յիշատակուած գտած եմ
եւ գիտեմ որ քրիստոնեայք փրկութեան
այս գլխաւոր միջոցը զանց կ'աննուն: Ամէ-
նէն աւելի այն կը տրամեցնէ զիս, որ
քարոզիչներն եւ խոստովանահայրերն ալ
ատոր վրայ ըստ բաւականի չ'են խօսիր,
եւ թէ ամէնէն աւելի տարածուած հոգեւ-

որ զըրեքն այս նիւթիս վրայ հարեւանցի յիշատակութիւն կ'ընեն, մինչդեռ ամէնէն աւելի ընդարձակ այս նիւթիս վրայ պէտք էին գրել: Թէեւ Աստուծոյ ճառալուծեան մէջ յարատեւելու համար շատ լաւ միջոցներ կու տան. զոր օրինակ չար առիթներէն փախչիլ, ստէպ ստէպ սուրբ կորցրողոց մեծանալ, փորձութեանց դէմ դնել, Աստուծոյ խօսքին փոյթեալն եւ մտադիր ըլլալ, յաւիտենական ծմարտութիւններու վրայ խոհալ եւ այլն. սակայն ինչ օգուտ ունին քարոզները, մտածականներն եւ ուրիշ ամէն միջոցներն առանց աղօթքի, քանի որ մեր Փրկիչը յայտնապէս ըսած է որ իւր շնորհքը՝ խնդրողին միայն կու տայ: Առանց աղօթքի՝ նախահնամուծեան սովորական ընթացքին համեմատ, մեր մտածականները, քարի յառաջադրութիւնները, խոստումներն անպտուղ եւ ապարդիւն կը մնան, աստուածային լուսաւորութիւններու անհաւատարմ կը գտնուինք. վասն զի քարիք զործեալ, փորձութիւններու յաղթելու, առաքինութիւններու մէջ յառաջանալու, մէկ խօսքով՝ Աստուծոյ պատուիրանները պահելու համար՝ աստուածային լուսաւորութիւնները, մտածականներն եւ քարի յառաջադրութիւնները քաւական չեն. Աս-

տուծոյ իրական օգնութեան ալ կարօտ ենք, զոր — ինչպէս քիչ յետոյ պիտի տեսնենք — Աստուած միայն յարատեւ աղօթողներուն կը շնորհէ: Լուսաւորութիւնները, մտածականներն ու քարի յառաջադրութիւնները կ'օգնեն մեզի, որ փորձութեան ժամանակ աղօթքի դիմենք եւ Աստուծմէ օգնութիւն ընդունելով մեղաց յարձակումներուն դէմ դնենք. սակայն առանց աղօթքի կ'իյնանք եւ կը կորսուինք:

Համոզուինք ուրեմն որ այս է փրկութեան գլխաւոր միջոցը. եւ չափահասներն այս միջոցով միայն կրնան փրկուիլ:

Արդ՝ սիրելիդ իմ ի Յիսուս Քրիստոս, գոհութիւն տուր Աստուծոյ րր աղօթելու կամք եւ ժամանակ կը շնորհէ քեզի. եւ երբ մեղքի կը հրապուրուիս, իսկոյն աղօթքի դիմէ: Եթէ անցեալ կեանքիդ մէջ ծանր պակասութիւններ գործած ես, քննէ եւ կը տեսնես որ ասոնց պատճառն աղօթքի մէջ ըրած անփութութիւնդ է եւ սորովէ՝ փորձութեան ժամանակ զԱստուած օգնութեան կանչել: Կարդա՛ այս զրբոյկը. վերստին կարդա, ստէպ կարդա, մտադրութեամբ կարդա, ոչ թէ անոր համար որ ես գրած եմ, հապա այս զրբոյկս կը պարունակէ փրկութեան հասնելու հզօր

միջոց մը, զոր Աստուած քեզի կը մատակարարէ, որով քեզի նոր ցոյց մը կու տայ թէ որչափ կը ցանկայ քու երջանկութեանդ: Մի՛ ուրախանար որ զո՛ւն միայն ասիկայ կարդալու ըսխտն ունեցած ես, այլ ըստ կարելոյն ուրիշներն ալ ասոր յորդորէ:

Որպէս զի աղօթքի մեծ սէր մ'ունենալ կարենանք, մտածենք նախ՝ թէ աղօթքը մեզի որչափ հարկաւոր է. երկրորդ՝ թէ ինչպիսի մեծ զօրութիւն ունի մեր ամէն ըսողօցած շնորհներն Աստուծմէ ընդունելու, եթէ ըստ պատշաճի խնդրենք, եւ թէ երրորդ՝ մեր աղօթքն ազդու ըլլալու համար ինչ յատկութիւն ունենալու է:

ԳԼՈՒԽ ԱՌԱՋԻՆ

Աղօթքին հարկաւորութեան վրայ:

Պեղազեանք կը հաստատէին որ աղօթքն երանութեան հասնելու համար հարկաւոր չէ: Միայն այն ատեն մարդս կը դատապարտուի, կ'ըսէ անպարիշտ Պեղազիոս, երբ զանց կ'առնէ այն ճշմարտութիւնները սորվելու, զորոնք ի հարկէ պէտք է գիտնալ: Բայց աւանդ, կը պատասխանէ Ս. Ագոստինոս, Պեղազիոս կ'ախորժէր ամէն բանով զբաղիլ՝ բաց ի աղօթքէն, եւ սակայն աղօթքն է Ս. Յակովբայ առաքելոյն բնածին նայելով՝ մի միայն միջոց՝ Սրբոց գիտութիւնն ստանալու:

Աղօթքին հարկաւորութիւնը Ս. Գիբբը յայտնի եւ բացայայտ խօսքերով մեզի կը սորվեցընէ. «Պարտ է յամենայն ժամ յաղօթս կալ եւ մի ձանձրանալ:», Այս «Պարտ է» բառովս

կը բացատրուի՝ ըստ աստուածաբանից՝ աղօթելու պատուէրն եւ ըստ այնմ նաեւ հարկաւորութիւնը: Ահիլէփ կը պնդէր թէ այն խօսքն աղօթքի նկատմամբ պէտք չէ հասկնալ, այլ բարի գործքերու անհրաժեշտ կարեւորութեան. իբր թէ «աղօթել» բառը իւր ըմբռնմանը համեմատ Բաբէլ ընկնտարբեր բան չէ: Բայց այս մտքութիւնը յայտնապէս Եկեղեցիէն հերքուեցաւ եւ դատապարտուեցաւ: Անոր համար կ'ըսէ Լէօնարդոս Լեփոս գիտնականը. «Եթէ մէկն ըսէ, թէ աղօթքը չափահասներու՝ երանութեան հասնելու համար հարկաւոր չէ, հաւառքի դէմ կը մեղանչէ.», որովհետեւ Ս. Գրքը յայտնապէս կը վարդապետէ որ աղօթքը մի միայն միջոցն է յաւիտեական երանութեան հարկաւոր նպաստներն ընդունելու:

Յայտնի է որ առանց շնորհաց օգնութեան ամենեւին բարի բան մ'ընելու կարողութիւն չունինք. «Առանց իմ ոչ ինչ կարէք առնել:» Ս. Աւգոստինոս մտադիր կ'ընէ զմեզ թէ Քրիստոս

Տէրն մեր չըսաւ որ առանց ինծի կրնաք սակաւ ինչ յառաջ բերել, այլ թէ՝ «առանց իմ ոչինչ կարէք առնել:» Քրիստոս Տէրն մեր այս խօսքով մեզի իմացնել ուղեց որ առանց շնորհքի եւ ոչ իսկ կրնանք բարիք գործելու «իւր: Պօղոս առաքեալ աւելի յառաջ երթալով կ'ըսէ. «Ոչ թէ անձամբ բաւական եմք խորհել ինչ իբրեւ ի մէնջ:» Արդ՝ եթէ բարեոյն վրայ չենք կրնար եւ ոչ խորհիլ, այն ատեն նուազագոյնս կրնանք տենչալ: Այս ճշմարտութիւնը Ս. Գրոց բազմաթիւ տեղերէն ալ կը հաստատուի: Այնչափ բարիք յառաջ կը բերենք, կ'ըսէ Ս. Լեւոն Քահանայապետը, որչափ որ Աստուած մեզի իւր շնորհքովը գործել կու տայ: Յար եւ նման են նաեւ Տրիդենտեան Ս. Ժողովքին վճիռները:

Աստուած ամէն մէկ անասունն՝ ըստ իւրում սեռի՝ այլեւայլ կարողութիւններով զարդարեց ի պահպանութիւն կենաց. ոմանց երազաշարժութիւն, այլոց մագիլներ եւ դարձեալ ոմանց թեւեր շնորհած է. բայց զմարդ այն-

պէս ստեղծած է, որ Ստեղծիչը միայն անոր բովանդակ զօրութիւնն ըլլայ: Այս պատճառաւ մարդս լիովին անբաւական է իւր փրկութիւնն անձամբ կատարելու, որովհետեւ Աստուած կ'ուզէ, որ մարդս ամէն բան, ինչ որ ունի եւ կրնայ ունենալ, միայն իւր շնորհաց օգնութեամբ կարենայ ընդունիլ:

Այս բարիք դործելու օժանդակութիւնը Աստուած միայն խնդրողներուն կը շնորհէ: Որովհետեւ մարդս մէկ կողմանէ առանց շնորհաց օգնութեան բան մը չի կրնար ընել, եւ միւս կողմանէ Աստուած այս օգնութիւնը սովորաբար միայն խնդրողին կու տայ. արդ ասկէ կը հետեւի, որ աղօթքը մեզի բացարձակապէս հարկաւոր է: Ճշմարիտ եւ իրաւացի է Ս. Աւգոստինոսին ըսածը թէ Աստուած առաջին շնորհքները, զորոնք անմիջնորդաբար կ'ընդունինք, զոր օրինակ՝ հաւատքի կամ ապաշխարութեան կոչուիլը, նաեւ չարթողներուն ալ կը պարգեւէ. բայց ուրիշ շնորհքներ, մասնաւոր

յարատեւութեան շնորհքը, ինչպէս նոյն Սուրբը կ'ըսէ, միայն խնդրողին կու տայ:

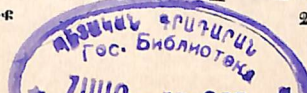
Աստուածաբաններն Ս. Հարց հետ միաձայն կը սորվեցընեն որ աղօթքը չափահասներուն ոչ թէ միայն հրամայուած ըլլալուն համար՝ հարկաւոր է, այլ նաեւ անոր համար, որովհետեւ միջոց մըն է յաւիտենական երանութիւնը ստանալու. կամ այլազգ ըսելով, թէ որ քրիստոնեայ մը աղօթքի միջնորդութեամբ՝ երանութեան հասնելու հարկաւոր շնորհքներն Աստուծոյ չի խնդրեր, չի կրնար երանելի ըլլալ: Սուրբ Թովմաս հետեւեալ օրինակաւ աղօթքի հարկաւորութիւնը կը յայտնէ. «Փրկուելու համար, կ'ըսէ, պէտք է կուռիլ եւ յաղթել. բայց առանց Աստուծոյ օգնութեանը չի կրնար մէկը փորձութեանց դէմ դնել. իսկ այս օգնութիւնը միայն աղօթքով կ'ընդունի մարդ, հետեւաբար առանց աղօթքի փրկութիւն չկայ»: Ուրիշ տեղ մ'ալ այսպէս կ'ըսէ. «Աստուած ի յաւիտենից որոշած շնորհք-

ները՝ միայն աղօթքի միջնորդութեամբը տալ կ'ուզէ: Միեւնոյնը կը վարդապետէ նաեւ Ս. Գրիգոր Քաջանայապետը: Ոչ թէ անոր համար՝ կ'ըսէ Ս. Թովմաս, աղօթելու ենք որ Աստուած մեր կարօտութիւնը ճանչնայ, այլ պէտք ենք աղօթել՝ հասկնալու համար թէ որչափ հարկաւոր է Աստուծոյ ապաւինիլ ամէն անգամ փրկութեան հարկաւոր շնորհքներն ընդունելու համար, եւ որպէս զի ճանչնանք թէ Աստուած մի միակ տէրն է մեր ունեցած ամէն բարեաց: Աստուած ուզեց որ մենք ցորենը ցանենք եւ որթը հոգանք՝ հացով եւ գինւով լցեալ ըլլալու համար, նոյնպէս ալ ուզեց որ աղօթքի միջնորդութեամբը փրկութեան հասնելու հարկաւոր շնորհքներն ընդունինք:

Միով բանիւ՝ խեղճ մուրացիկներ ենք. Աստուծոյ իբր ողորմութիւն տուածէն զատ ուրիշ բան մը չունինք: Մեծապէս կը փափագի Աստուած, կ'ըսէ Ս. Ազգոստինոս, իւր շնորհքը մեզի պարգեւելու ուսկայն խնդրողներ:

Ըսեն միայն կը շնորհէ: Կ'աւելցընէ Ս. Թերեզիա թէ ուրեմն չխնդրողը չ'ընդունիր: Զոր օրինակ անկերը աճելու եւ զարգանալու համար խոնաւութեան կարօտ են, այսպէս ալ ըստ Ս. Ոսկեբերանի, աղօթքը՝ փրկուելու համար հարկաւոր է: Նոյն Սուրբը դարձեալ կ'ըսէ. Ինչպէս որ հոգին մարմնոյն, այսպէս ալ աղօթքը՝ հոգւոյն կեանք կը մատակարարէ: Ով որ աղօթքը կը թողու, այնպիսին շատ չ'անցնիր մեղաց մէջ կ'իյնայ: Աղօթքը կը կոչուի նաեւ սնունդ հոգւոյ. որովհետեւ ինչպէս մարմինն առանց կերակրոյ կենսատու զօրութիւնը կը կորսնցընէ, այսպէս ալ՝ ըստ Ս. Աւգոստինոսի, հոգի մ'առանց աղօթքի չի կրնար կեանքը պահպանել: Այս սուրբ Հարցմէ յառաջ բերուած ամէն նմանութիւններն ըստ բաւականի կը ցուցընեն աղօթքին՝ երանութեան հասնելու համար անհրաժեշտ հարկաւոր ըլլալը:

Աղօթքն ամէնէն հարկաւոր զէնքն է՝ զմեզ մեր թշնամեաց յարձակումներուն դէմ պաշտպանելու: Չաղօ-

Թողը կը կորսուի, կ'ըսէ Ս. Թովմաս,
եւ կ'ապահովորեն թէ Ադամ փոր-
ձուած ատեն Աստուծոյ չդիմելուն հա-
մար ինկաւ: Ս. Գեղասիրտ ալ նոյն
կարծիքն ունի անկեալ հրեշտակներուն
նկատմամբ: Ս. Կարոլոս Բուռնմէս իւր
հովուական թղթերէն մէկուն մէջ
զմեղ մտադիր կ'ընէ թէ Յիսուսի
Քրիստոսի Աւետարանին մէջ փրկու-
թեան համար մեղի պատուիրած ամէն
միջոցներու մէջէն՝ աղօթքն առաջին
տեղը կը գրաւէ: Քրիստոս իւր տա-
ճարն՝ ուրիշ ամէն տաճարներէն զանա-
զանել կարենալու համար՝ դիտմամբ
Տօն չի կրնայ անուանեց: Վերոյիշեալ
Ս. Կարոլոս իւր հովուական նամակը
հետեւեալ կերպով կը կնքէ. Աղօթքն
ամէն առաքինութեանց սկիզբն, յա-
ռաջադիմութիւնն եւ կառարումն է.
այնպէս որ մեր տարակուսանաց, յու-
սահատութեանց եւ վտանգաց մէջ,
աշուրնիս Աստուծոյ վերցընելէն եւ
աղօթքով Աստուծոյ ողորմութե-
նէն մխիթարութիւն եւ փրկութիւն
խնդրելէն զատ՝ ուրիշ միջոց չու-

նինք: Դաւիթ մարդարէ թշնամիներու
ձեռքը չի յնալու ուրիշ միջոց չգտաւ,
եթէ ոչ անդադար աղօթել՝ անոնց
որոգայթներէն ազատելու համար: Ա-
ղօթելէ երբեք չդադրեցաւ. «Աչք իմ
յամենայն ժամ առ Տէր, եւ նա հանէ
յորոգայթէ զտոս իմ. նայեա՛ առ իս
եւ ողորմեա՛ ինձ: Պահեա՛ զանձն իմ
եւ փրկեա՛ զիս, զի յուսացայ ի քեզ»:

Ո՛հ, ի՛նչպէս կրնայինք մեր հզօր
ոսոխներուն դիմագրել ու Աստուծոյ
պատուիրանները պահել, մահաւանդ
մեր նախահօր մեղքովն այնչափ ուժա-
թափ եւ այնչափ տկարութեանց եւ
խեղճութեանց տակ մնալէն ետեւ,
եթէ աղօթքը՝ այս զօրաւոր կենսատու
միջոցը չունենայինք հարկաւոր լու-
սաւորութիւնն եւ զօրութիւնն Աս-
տուծ մէ ընդունելու: Մարտ. Լութեր
մոլորականը՝ սո՛ւր ամպարիշտ կարծիքը
մէջտեղ հանեց թէ՛ «Ադամայանկմանէն
ետքը Աստուծոյ պատուիրաններուն
պահպանութիւնն անհնարին է», նմա-
նապէս Յանսենիոս՝ «Պատուիրաննե-
րուն պահպանութիւնը նոյն իսկ արդա-

րոց իրական զօրութենէն վեր է»
կ'ըսէր: Այս անձուկ սահմանին մէջ
մնալով՝ կրնար այս կարծիքը ուղեղ
մեկնութիւն վերցընել. բայց յիրաւի
հետեւեցաւ սոս յաւելուածին պատ-
ճառաւ, թէ «մարդս պատուիրաններն
ի դործ դնելու չափ շնորհք աւ չ'ըն-
դունիր»: Տարակոյս չկայ, կ'ըսէ Ս.
Աւգոստինոս, որ մարդս իւր տկարու-
թեան պատճառաւ արդի զօրութեամբը
եւ ամէնուն հասարակ եւ սովորական
շնորհքովն ինչ ինչ պատուիրաններ
չի կրնար կատարել. անոնց պահպա-
նութեանը համար հարկաւոր եղած
հզօր օգնութիւնը աղօթքով կրնայ
ձեռք բերել: Անկարելին Աստուած
բնաւ չի հրամայեր, կ'ըսէ Ս. Աւգոս-
տինոս. եթէ քեզի որ եւ իցէ բան մը
հրամայէ, կը յորդորէ նաեւ կրցածդ
կատարելու եւ չկրցածդ խնդրելու, եւ
քեզի կ'օգնէ ալ որ կարենաս: Սրբոյն
այս խօսքերը նշանաւոր եղան, եւ Տրի-
դենտեան սուրբ ժողովքն ընդգրկեց
եւ Հաւատոյ հանգանակին մէջ առաւ:
Սուրբ խօսքը յառաջ տանելով կ'ըսէ.

«Ահաւասիկ ասով մարդս չկրցածը կըր-
նայ ընել:» Ըսել կ'ուզէ թէ մեր տկա-
րութեան դարմանն աղօթքի ձեռք
կ'ընդունինք. որովհետեւ երբ որ կ'ա-
ղօթենք՝ Աստուած մեզի զօրութիւն
կու տայ, զոր առանց անոր երբեք կա-
րող չէինք ըլլար: Զի կրնար ըսուիլ,
յառաջ կը տանի Ս. Աւգոստինոս, որ
Աստուած զմեզ պատուիրանաց պահ-
պանութեանը պարտաւորել ուղեղով
ճանրաբեռն օրէնք մը տուած ըլլայ:
Արդ՝ եթէ Աստուած մեզի ճանչնալ
կուտայ որ չենք կրնար բոլոր պատուի-
րանները միանգամայն պահել, ասով
կ'իմացընէ որ դիւրին պատուիրանները
մեզի տուած սովորական շնորհքներու
ձեռք կատարենք, իսկ դժուարագոյն-
ներն առաւելագոյն օգնութեամբ, զոր
աղօթքի ձեռք կրնանք ընդունիլ:
Թերեւս ըսէ մէկը թէ ինչո՞ւ համար
Աստուած մեր զօրութենէ վեր բան
հրամայած է: Անոր համար, կը պա-
տաւանէ Ս. Աւգոստինոս, որ հար-
կաւոր եղած օգնութիւնն աղօթքի
ձեռքով ստանանք՝ անձամբ կատարել

չկրցածնիս ընելու համար: Պատուիրանք տրուած է որպէս զի շնորհք խնդրուի. շնորհք կը տրուի, որպէս զի պատուիրանք պահուի: Առանց շնորհքի պատուիրանք չի կրնար պահուիլ. Աստուած մեզի անոր համար պատուիրան տուած է, որպէս զի իրմէ անդադար խնդրենք որ պահելու համար մեզի շնորհք տայ: — Ուրիշ տեղմ'ալ յայտնի կ'ըսէ. Պէտք են այս պատուիրանք յօդուտ գործածել: Բայց ինչպէս: Հետեւեալ կերպով: Երբ մեզի գծուար եկող պատուիրանին ձեռք կը ծանչնանք՝ մեր նոյնը պահելու անկարողութիւնն, պէտք է որ աղօթքով Աստուծոյ օգնութիւնը ձեռք բերենք, որ մեր անբաւականութեան պակասը կը լեցընէ:

Աստուած գիտէ, կ'ըսէ Ս. Բեռնարդոս, որ ինչպէս աղօթելու հարկաւորութիւնը կ'օգնէ որ մենք զմեզ խոնարհութեան եւ վստահութեան մէջ պահենք: Անոր համար թոյլ կուտայ որ հզօրագոյն թշնամեայ ձեռքէն յարձակում կրենք, որպէս զի աղօթքի

միջնորդութեամբ մեր անձին պաշտպանութեան հարկաւոր եղած օգնութիւնն ընդունինք: Ի մասնաւորի մտադիր ըլլանք որ մաքրութեան գէմ եղած փորձութեանց ոչ ոք կրնայ դիմադրել, եթէ աղօթքով Աստուծմէ օգնութիւն չի խնդրեր: Ցանկութիւն մարմնոյ այնպիսի ահաւոր թշնամի մըն է, որ եթէ զմեզ յաղթահարէ, զրեթէ կը կոյրցընէ մեր բոլոր խորհրդածութիւններն եւ բարի բարի յառաջագրութիւնները մոռացութեան անդունդը կը թաղէ, հաւատքի ճշմարտութեանց մեծարանքը մէշտեղէն կը բառնայ եւ Աստուծոյ պատիժներուն երկիւղը կը թոյլցընէ: Այսպիսի փորձութիւններու ատեն Աստուծոյ չապախնդը կորուսած է: Ըստ Ս. Գրիգորի Նազիանզացոյ՝ Ողջախոհութեան մի միակ զէնքն աղօթքն է: Սուրմոն իրմէ յառաջ նոյնը ըսած էր: «Գիտացի թէ ոչ այլադգ լինիցիմ ժուժկալ, բայց եթէ Աստուած տայցէ: Անկայ առաջի Տեառն եւ աղաչեցի զնա յամենայն որոտէ:» Ողջախոհութեան

Թիւնն առաքինութիւն մըն է, զոր մարդս իւր զօրութեամբը չի կրնար ստանալ. պէտք է որ Աստուած մեզի ասոր համար շնորհք տայ. բայց միայն խնդրողին կու տայ:

Ս. Թովմաս սա հետեւեալ խօսքերով կը պատահանձեցընէ Յանսեհիոս հերձուածողին անօրէն բերանը. չենք կրնար արդարանալ ըսելով որ ողջախոհութիւնը կամ քանի մ'ուրիշ պատուիրանները պահել անկարելի է. ինչու որ եթէ մեր անձնական զօրութեամբը չենք կրնար, այն ատեն՝ Աստուծոյ օգնութեամբը կը յաջողինք:

Գուցէ ըսէ մէկը՝ Թէ անիրաւութիւն է կաղացողին մը հրամայել որ ուղիղ քալէ: Ո՛չ, ամենեւին անիրաւութիւն չէ, կ'ըսէ Ս. Աւգոստինոս, ենթադրելով որ կաղացողին կերպ մը կը արուի եւ միջոյ մը իւր թերութիւնը դարմանելու եւ եթէ դարձեալ կաղայ, այն իւր յանցանքն է:

Միով բանիւ ըստ պատշաճի աղօթել չգիտցողը՝ բարեպաշտ կեանք վարել ալ չի գիտեր: Ս. Փրանկիսկոս

Սալէզ սովորաբար կ'ըսէր. Չաղօթող հոգիէ բարի բան մը չի յուսացուիր բնաւ: Յանիրաւի կ'արդարացընեն մեղաւորներն իրենք զիրենք ըսելով Թէ փորձութեանց դէմ կռուելու կարողութիւն չունին: Այսպիսիներուն կը պատասխանէ Յակովբոս Առաքեալ. «Ոչ ունիք (զօրութիւն), վասն զի ոչ խնդրէք»: Տարակոյս չկայ որ մեր թշնամեաց դիմադրելու անզօր ենք. սակայն սա ալ անվրէպ է՝ որ «Հաւատարիմ է Աստուած» որ ոչ արկցէ զձեզ ի փորձութիւն առաւել քան զկար ձեր:» Այո, մենք տկար ենք, բայց Աստուած զօրաւոր է. եթէ զԱստուած օգնութեան կանչենք, այն ատեն զմեզ ալ իւր զօրութեանցը մասնակից կ'ընէ եւ ասով առ ամենայն ինչ կարող կ'ըլլանք: «Յամենայնի կարող եմ այնու որ զօրացոյցն զիս:» Ամենեւին չ'արդարանար այն անձը, որ աղօթքը զանց առնելուն համար կ'իյնայ. վասն զի եթէ աղօթած ըլլար, երբեք զլրած չէր ըլլար:

Թէ ներեալ եւ նա՝ օգտակար իսկ է

սուրբերն իբրեւ միջնորդ բռնեւ, որպէս զի Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի արդեամբքն ընդունին մեզի՝ ինչ որ մենք մեր յանցապարտութեանը պատճառաւ արժանի չենք ընդունելու, ասիկայ Եկեղեցին Տրիդենտեան սուրբ սինո-հոգոսով կը սորվեցընէ մեզի։ Այս, սուրբերը օգնութեան կանչելը Ապոլին մերժեց, բայց սխալեցաւ. եթէ ներեալ է եւ նա մանաւանդ՝ օգտակար իսկ՝ Ինչպէ՞ս սուրբերն՝ իրենց աղօթքը խնդրելով օգնութեան կանչել. ինչպէս Բարուք մարգարէն բռաւ ըսելով. «Աղօթս արարէք եւ ի վերայ մեր առ Տէր Աստուած մեր.», եւ Պաղոս՝ Եղբարք, աղօթս արարէք եւ ի մեր վերայ. եթէ Աստուած ինքնին ուղեց որ Յովբայ բարեկամներն իրենք զիրենք անոր աղօթքին յանձնեն, անոր արժանեացը ձեռք երկնային շնորհքներն ընդունելու համար. «Երթայք, առ ծառայ իմ Յովբ. — Յովբ ծառայ իմ աւրացէ աղօթս վասն ձեր.», ինչպէս ուրեմն ներեալ պիտի չլլայ աղօթք ընելը երկնային սուրբերուն, որոնք զԱստուած

դէմ յանդիման կը վայելեն։ Այսպէս սուրբերուն աղօթելով՝ Աստուծոյ պատիւը բնաւ չի նուազիր, նա մանաւանդ պատիւն աւելի բարձրական կ'ըլլայ. ինչպէս նաեւ թագաւորն ոչ թէ առանձինն, այլ եւ յանձինս իւր ծառայից կը պատուենք։ Լաւ է շատ սուրբեր օգնութեան կանչել, կ'ըսէ Ս. Թովմաս, որովհետեւ շատ անգամ բազմաթիւ սուրբերու աղաչելով մեր խնդրածները կ'ընդունինք։ — Գուցէ ըսէ մէկը թէ ինչպէ՞ս համար պէտք է սուրբերուն դիմել՝ որ մեզի համար բարեխօս ըլլան, երբ իրենք ամէն արժանի եղանակներու համար ինքնին կը բարեխօսեն։ Ար պատասխանէ Ս. Թովմաս. Եթէ մէկը սուրբերու բարեխօսութեանը տակաւին արժանի չէ, անոնց բարեխօսութիւնը մեծարանքով խնդրելով շատ անգամ արժանի կ'ըլլայ։

Շատ հաւանական է որ քաւարանի հոգիներուն աղօթքն ալ կարենանք խնդրել. հաւանականաբար Աստուած մեր աղօթքն անոնց կը յայտնէ, որպէս զի այս արդար հոգիներն ալ մեզի

Համար բարեխօսեն եւ ասով անոնց եւ մեր մէջը սիրոյ զօգը եւ փոխադարձ բարեխօսութիւնը մնայ. այս կարծիքը Ս. Թովմայի այն խօսքերովն ամենեւին իսկ չի կրնար հերքուիլ որ կ'ըսէ. «Աղօթքը քաւարանի խեղճ հոգիներուն գործքը չէ», որովհետեւ ուրիշ բան է «ղօթել անոնց քործքը չէ ըսել եւ ուրիշ՝ չէն կրնար «ղօթել»: Հարկաւ Աստուծոյ այս սիրելի հոգիներուն պաշտօնն աղօթեւի չէ, ինչու որ ասոնք, կը յաւելլու Ս. Վարդապետը, տանջանաց վիճակի մէջ են եւ աւելի մեր աղօթքներուն կարօտ են. բայց որովհետեւ Աստուծոյ շնորհաց մէջ են, ուստի կրնան աղօթել: Թէպէտ հօրը սառտիկ սիրելի որդի մը՝ պակասութիւն մը գործելուն համար անէն դուրս չէլլելու պատիժ առած ըլլայ իւր հօրմէն, սակայն տղան այս վիճակի մէջ չի՞ կրնար հօրը սիրոյն վրայ յեցեալ, ուրիշներուն համար իւր հօրմէն շնորհք մը խնդրել, հաստատապէս յուսալով որ աղաչանքը լսելի պիտի ըլլայ: Այսպէս է նաեւ քաւարանի հոգիներուն

վիճակը. Աստուծոյ սիրելի են եւ շնորհաց մէջ հաստատուած. — ապա ուրեմն ի՞նչ արգելք կայ որ մեզի բարեխօս չըլլան: Եկեղեցին զասոնք օգնութեան կանչելու սովորութիւն չունի, վասն զի իրենց այն վիճակին մէջ մեր աղօթքը չեն լսեր. այսու ամենայնիւ, ինչպէս յառաջ ըսինք, բարեպաշտական կարծիք մըն է, որ Աստուծո մեր աղօթքն անոնց կը յայտնէ, եւ յետոյ այս սիրալիկ հոգիներն ալ անշուշտ մեզի համար աղօթելէ չեն դադրիր: Սրբուհի Կատարինէ Պողոնիացին Աստուծո մէ որեւիցէ շնորհք խնդրած ժամանակը՝ քաւարանի հոգիներուն կը դիմէր. ինքն իսկ կը հաստատէ թէ սրբոց բարեխօսութեամբն ընդունիլ չլրցած շնորհքները՝ քաւարանի հոգիներուն միջնորդութեամբն անմիջապէս ընդունած է:

Ներուի ինձ փոքր ստուռ մ'ընել հոս, որ թէ՛ քաւարանի արդար հոգիներուն եւ թէ՛ մեզի օգտակար է: Եթէ կ'ուզենք որ քաւարանի հոգիները մեզի օգնեն, պէտք է որ նախ մենք մեր

աղօթքովն եւ բարի գործքերովն անոնց
օգնութեան հասնինք: Աւելի յառաջ
երթալով կ'ըսեմ. քրիստոնէի մը
պարտքն է ասոնց օգնել, որովհետեւ
սէրը կը պահանջէ որ մեր նմանեաց
օգնենք, երբ մեր օգնութեան կը կա-
րօտին եւ երբ կրնանք առանց մեծ
գոհարութեան անոնց նպաստել. բայց
նմանի՛ բառին մէջ քաւարանի խեղճ
հոգիներն ալ ըմբռնուած են. որով-
հետեւ թէեւ այս աշխարհէս բաժ-
նուած են, սակայն ըստ Ս. Ազգոստի-
նոսի, սուրբերու ընկերութեան կը վե-
րաբերին: Ինչպէս որ աշխարհիս վրայ
դեռ ապրողները պարտական ենք սի-
րելու, այսպէս ալ Աստուծոյ Հնորձքին
մէջ ննջեցեալները, կ'ըսէ Ս. Թովմաս.
ուրեմն ասիկէ կը հետեւի որ պէտք
ենք մերովսանն այս սուրբ հոգիներուն օգ-
նել. ասոնց կարօտութիւնը կենդանի
եղողներէն աւելի մեծ ըլլալով՝ կա-
ծես թէ ասոնց աւելի օգնելու պար-
տաւորուած ենք:

Ո՞րչափ մեծ է արդեօք այս բանտար-
կեալ արդարներուն կարօտութիւնը:

Ստոյգ է որ ասոնց կրած ցաւերն ան-
չափ են: Զերեհք չարչարող հուրը,
կ'ըսէ Ս. Ազգոստինոս, այս աշխար-
հիս վրայ մարդկութեան կրել կրցած
տանջանքներուն ամէնէն սաստիկն է.
այս հուրը ճիշդ դժոխքի հօւրն է, կ'ըսէ
Ս. Թովմաս: Գեռ ասիկայ զգայական
տանջանք է. Աստուծոյ երեսաց տե-
սութենէն զըկման տանջանքը անհա-
մեմատ սաստիկ է: Այս քաւարանի
հոգիները Աստուծոյ գերբնական սէ-
րէն յափշտակուած՝ սաստիկ ցանկու-
թիւն մը կը զգան՝ Աստուծոյ հետ, որ
իրենց գերազոյն բարութիւնն է՝ իսկոյն
միանալու. սակայն իրենց չքաւուած
պակասութիւններէն արգելուելով՝
այնպիսի ցաւ մը կը զգան, որ եթէ մէյ
մ'ալ մեռնիլ կարենային, իսկոյն կը
մեռնէին: Ուստի Աստուծոյ երեսէն
զըկումը զգայական տանջանքէն աւելի
մեծ ցաւ ու կսկիծ կը պատճառէ իրենց,
այնպէս որ ըստ Ոսկեբերանի՝ Գոթիքին
հազարապատիկ այրող հուրն այնչափ
մեծ տանջանք չի պատճառեր, որ-
չափ Աստուծոյ երեսէն զըկուիլը: Այս

արդար հոգիներն աւելի կ'ուզեն ամէն տեսակ չարչարանք կրել՝ քան թէ Աստուծոյ երեսաց տեսութենէն ըսպէ մը միայն զըկուիլ։ Ասոր համար է որ Ս. Թովմաս՝ քաւարանի տանջանքն այս աշխարհիս որ եւ է տանջանաց հետ չի կրնար համեմատուիլ կ'ըսէ։ Գիտնեսիոս կը պատմէ որ Ս. Հերոնիմոսի ազօթքին զօրութեամբը յարութիւն առած մէկը՝ Սիւրեղ երուսաղէմացւոյն կ'ըսէ թէ այս աշխարհիս վըրայ եղած ցաւերը քաւարանի ամենագոյն տանջանաց հետ համեմատելով՝ հանգիստ կամ խաղալիկ կ'երեւան. եւ թէ մէկը քաւարանի տնջանքներու փորձն առնուր, աւելի կ'ուզէր այս աշխարհիս ամէն հնարաւոր ցաւերը մինչեւ դատաստանի օրը կրել, քան թէ օր մը միայն քաւարանի տանջանքը։ Ս. Սիւրեղ կը գրէ որ քաւարանի տանջանքները սաստկութեան կողմանէ դժուրքի տանջանքներուն հետ նոյն են, միայն այն տարբերութեամբ որ ասոնք յաւիտեանս չեն տեւեր։ Ուրեմն այն խեղճ հոգիներուն ցաւերը նախ սաստիկ մեծ

են եւ երկրորդ՝ անձամբ իրենք իրենց չեն կրնար օգնել. ըստ բացատրութեան Յովբայ՝ շղթաներով կապուած եւ աղքատութեան շուաններով կաշկանդուած են։ Թէպէտ յաւիտենական փառաւոր պատկին որոշուած են, սակայն դեռ չեն կրնար ժառանգել, քանի որ իրենց պահատութիւններէն բոլորովին չեն մաքրուած՝ իրենց չարչարանաց կամ մեր նպաստից ձեռօք։

Հաւատոյ մաս է որ մենք խեղճ հոգիներուն ամէնէն աւելի ազօթքով կրնանք օգնութեան հասնիլ, ինչպէս Եկեղեցւոյ վաղեմի սովորութիւնը կը ցուցնէ։ Չեմ կրնար ըմբռնել թէ ինչպէս կրնայ արդարանալ այն անձն, որ փոքր օգնութեամբ մը քաւարանի հոգիներուն նպաստելու զանցառու կը դառնուի։ Եթէ ի պարտաւորութենէ չենք ուզեր ընել, գինէ Յիսուսի սիրոյն համար օգնենք այս խեղճ հոգիներուն, որոնք միշտ ազատելու կը ջանան, որպէս զի Աստուծոյ հետ յաւիտենականութեան մէջ միանան։ Մտածենք մեր վաստակելու արդիւնքներն, եթէ ա-

տոնց օգնենք: Այս արդար հոգիներն ապերախտ չեն. բարերարութեանց մեծութիւնն ու յարգը գիտեն յարգել, եթէ մենք զանոնք իրենց տանջանքներէն ազատենք եւ իրենց յաւիտենական երանութեան մօտելը փութացընենք, իրենք ալ հոն անպատճառ մեղի համար բարեխօս կ'ըլլան: Տէրն մեր գթութիւն խոստացած է իւր ընկերներուն գթած եղողին. ուստի իւր յաւիտենական երանութիւնը կրնայ վստահութեամբ յուսալ այն անձն՝ որ Աստուծոյ սաստիկ սիրելի հոգիներուն օգնութեան կը հասնի: Երբ Յովնաթան փղշտացիները զարկաւ եւ Խորայեւացիներն ազատեց, իւր Սաւուղ հայրը զինքը մահուան դատապարտեց, որովհետեւ թագաւորին հրամանին հակառակ քիչ մը մեղը կերած էր: Բայց ժողովուրդը թագաւորին առջեւ ելլելով ըսաւ. Ուրեմն Յովնաթան պիտի մեռնի, որ զԽորայէլ փրկեց: Այսպէս մենք ալ յուսալու ենք. երբ մէկն աղօթքով քաւարանէն հոգի մը ազատէ եւ անոր արքայու-

թիւն մօտելուն պատճառ ըլլայ, այն ատեն ազատած հոգին ալ Աստուծոյ կ'ըսէ. Տէր, մի թողուր որ զիս այս տանջանքէն ազատողը կորսուի: Ինչպէս Սաւուղ ժողովրդեան սղաչանքով Յովնաթանին կեանքը շնորհեց, նոյնպէս ալ Տէրն մեր քաւարանէն ազատուած մէկ հոգւոյ աղաչանքովն այն հաւատացելոյն երանութիւնը չի զանար: Ս. Աւգոստինոս կ'ըսէ. Անոնք որ երկրիս վրայ այս արդար հոգիներուն ամէնէն աւելի օգնած են, ի հանդերձեալն Աստուծոյ առանձինն կարգադրութեամբն ամէնէն աւելի օգնութիւն պիտի գտնեն, եթէ քաւարանի մէջ ըլլան:

Քաւարանի հոգիներուն ամէնէն աւելի կ'օգնենք, անոնց համար պատարագ տեսնելով կամ պատարագի ժամանակ Յիսուսի Բրիստոսի արժանեօք Աստուծոյ յանձնելով զանոնք այս խօսքերով. «Հայր յաւիտենական, Բեղի կը նուիրեմ Յիսուսի Բրիստոսի պատուական մարմնոյն եւ արեան զոհը, անոր կենաց եւ մահուան ժամանակ

կրած ամէն չարչարանքներովն հանգերծ: Իւր ցաւերուն արդեանց ձեռք Բեղի կը նուիրեմ քաւարանի հոգիները, մանաւանդ Ա. Ա.: Սուրբ պատարագի ատեն ննջեցեալ հոգիներն ալ Աստուծոյ զթութեան յանձնել՝ սիրոյ դործ է:

Ընդհատենք այս յաւելուածն զոր նպատ քաւարանի հոգիներուն ըրինք եւ դառնանք սուրբերուն: Հաստատապէս համոզուինք որ շատ օգտակար է օգնութեան կանչել այն սուրբերն, որոնք Եկեղեցիէն իբրեւ սուրբ ընդունուած են եւ Աստուծոյ տեսութիւնը կը վայելեն: Ոչ ոք յանդգնի ըսելու թէ Եկեղեցին սրբայուցման մէջ կրնայ սխալիլ. հերետիկոսութիւն կամ դէթ հերետիկոսութեան շատ մօտ մոլորութիւն մըն է այս կարծիքը. ինչու որ ըստ Ս. Թովմայի՝ Եկեղեցւոյ վերին հովիւը սուրբ հանելու դործողութեան մէջ Հոգին Սուրբէն կ'առաջնորդուի, որով անկարելի կ'ըլլայ մոլորիլ:

Հիմայ կը մնայ քննել թէ արդեօք

պարտաւորեալ ենք սուրբերուն բարեխօսութիւնը խնդրել: Ս. Թովմաս կ'ըսէ. իւրաքանչիւր ոք պարտական է աղօթք ընել, որովհետեւ փրկութեան անհրաժեշտ շնորհքը՝ աղօթքով միայն կրնայ ընդունիլ: Ուրիշ տեղ մ'ալ կ'առարկէ թէ արդեօք պարտաւորեալ ենք սուրբերուն բարեխօսութիւնը խնդրել. եւ ինք անձամբ կը պատասխանէ. Աստուծմէ հաստատուած իրաց կարգադրութենէն իսկ յայտնի է որ սուրբերուն միջնորդութեամբն երանելի կ'ըլլանք, ինչու որ ասոնց միջամտութեամբն երանութեան անհրաժեշտ օգնութիւնը կ'ընդունինք: — Գուցէ մէկն ըսէ. Աւելորդ է սրբոց դիմել, ինչու որ Աստուած յանսահման զթած է քան սուրբերը, եւ մեր աղաչանքը կը լսէ: Այս առարկութիւնը Ս. Թովմաս այսպէս կը ցրէ. Աստուած ոչ թէ բարութեան պակասութենէն այսպէս կ'ուզէ, հապա իւր ըրած կարգադրութիւնը հաստատ պահելու համար: Թէ եւ ամէն շնորհքներու անաղիւրդէն՝ Աստուծմէ՝ շնորհք խն-

դրելու ենք, սակայն պարտաւորեալ ենք սուրբերու բարեխօսութիւնը խնդրել, որպէս զի իրաց կարգը պահպանենք, զոր Աստուած ի նպաստ մեր փրկութեան հաստատած է. ըստ որում խոնարհագոյնները վերնադուռնից բարեխօսութեամբն երանութեան կը հասնին :

Եթէ սուրբերու բարեխօսութիւնը խնդրելու պարտական ենք, որչափ եւս առաւել ամենասուրբ Կուսինը, որուն բարեխօսութիւնն ամէնէն աւելի աղդեցիկն է եւ մեծ զօրութիւն ունի Աստուծոյ առջեւ. որովհետեւ ըստ Ս. Թովմայի՝ սուրբերն ըստ իրենց արգեանց չափուն կրնան հոգիները փրկել. իսկ Յիսուսի Քրիստոսի արգիւնքներն ինչպէս նաեւ իւր ամենասուրբ Մօրը՝ այնչափ մեծ են, որ կրնան ամէն հոգիներն երանայցնել: Ս. Բեռնարդոս Աստուածածնի վրայ խօսելով կ'ըսէ. ինչպէս որ չենք կրնար Հօր քով առանց միջնորդութեան Որդւոյ մուտ գտնել, այնպէս ալ Որդւոյ քո վառանց միջնորդութեան Մօրն, որ Յի-

սուսի քով բարեխօսը լլայլով՝ անոր մեղէ համար ստացած արգիւնքները՝ մեղէ կը շնորհէ: Կոյն Սուրբը դարձեալ կ'ըսէ. Ս. Աստուածածին կրկին շնորհաց լրումընդունած է. առաջին լրումը յաւիտեանական Բանին իւր սուրբ արգանդին մէջ մարմնանալովն ընդունեցաւ. երկրորդ լրումը՝ այն շնորհաց յորդութիւնն է զոր այս Մօր բարեխօսութեամբն Աստուծմէ կ'ընդունինք: Ուրեմն ամէն բարիք ամենասուրբ Կուսին բարեխօսութեամբը կը հասնի մեզի: Բայց ինչո՞ւ. որովհետեւ, կը պատասխանէ Ս. Բեռնարդոս, Աստուծոյ կամքն է այս: Ս. Ալգոստինոս կը հաստատէ որ Մարիամ մեր մայրը կը կոչուի, ըստ որում մեր շնորհաց կենաց վերստին ծնանելուն գործակցած է իւր սիրովը. որովհետեւ Յիսուս Քրիստոս մեր գլուխն է եւ մենք իւր անդամները: Աստուած ուզեց որ անոր բարեխօսութեամբը հօս՝ շնորհաց, իսկ հօն՝ փառաց արժանի ըլլանք: Անոր համար Եկեղեցին կ'ուզէ որ զՄարիամ Քիւսիւն, Կաղարիսիւն, Կոյնը կոչենք:

Ս. Բեռնարդոս կը յորդորէ զմեզ որ
ամէն ժամանակ Աստուծոյ Մօր դի-
մենք, որովհետեւ Յիսուս անոր աղա-
չանքներն անվըէպ կ'ընդունի: Այս
Սուրբը զՄարիամ ^{սանկուղ} կ'անուա-
նէ. ինչպէս որ սանդղին երրորդ աստի-
ճանին հասնելու համար պէտք է ոտքն
երկրորդին վրայ դնել եւ երկրորդին
հասնելու համար առաջնոյն վրայ ելած
ըլլալ, այսպէս ալ միայն ի ձեռն Յի-
սուսի Քրիստոսի կը հասնինք Աստու-
ծոյ, իսկ Յիսուսի Քրիստոսի՝ ի ձեռն
Աստուածամօր: Սուրբս զՄարիամ «իմ
բովանդակ վստահութիւնս, յուսոյ
հիմն» կ'անուանէ, որովհետեւ՝ կ'ըսէ,
Աստուած կ'ուզէ որ մեզի բաշխել
ուղած ամէն շնորհքները Աստուածա-
մօր ձեռքը տրուին. ըստ հետեւ-
որդի մեր ուղած ամէն շնորհքները
Մարեմայ միջոցով խնդրելու ենք: Այս-
պէս կ'ըսեն նաեւ Ս. Եփրեմ, Ս. Իլ-
դեփոնոսոս, Ս. Գերմանոս, Ս. Պետրոս
Դամիանոս, Ս. Անտոնինոս, Ս. Բեռ-
նարդինոս Սիենացին. եւ այս վերջինս է
թէ միայն ամէն շնորհք Ս. Աստուած-

ածնէն կը հասնի մեզի, կ'ըսէ, այլ թէ
ամենասուրբ Աղայն Աստուծոյ մայրը լա-
լէն ի վեր, մեզի տրուելի շնորհքներուն
վրայ տեսակ մը իշխանութիւն ընդու-
նած է: Ս. Բոնաւենտուրա եւ շատ
մ'աստուածաբանք այս Սուրբ Հարց
հեղինակութեան վրայ յեցեալ՝ ան-
զուսպ եռանդեամբ պաշտպանեցին սա
վճիռը՝ թէ Աստուած առանց Ս. Աս-
տուածածնի բարեխօսութեան ամեն-
եւին շնորհք չի տար: Ո՞վ կրնայ այլ
եւս ասոր վրայ տարակուսիլ: Եթէ Աս-
տուած կը բաղձայ որ Սուրբերուն դի-
մենք, որչափ եւս առաւել կ'ուզէ որ
ամենասուրբ Կուսին բարեխօսութեան
ապաստանինք, որպէս զի Աստուած-
ամայրն, ինչպէս Ս. Անսելմոս կ'ըսէ,
իւր արժանեօքը մեր անարժանութեան
ձեռնտու ըլլայ:

Ամենասուրբ Կուսին արժանաւորու-
թեան նկատմամբ այսպէս կ'ըսէ Ս.
Թովմաս. «Աստուածամօր արժանաւ-
որութիւնը սահման չունի»: Ուրեմն
ասիէ ակներեւ կը տեսնուի որ Աս-
տուածածնի պաշտտանքն երկնից մէկ-

ալ Սուրբերուն պաղատանքէն աւելի
ազդու եւ հզօր է Աստուծոյ առջեւ:

Մինչեւ հիմայ ըստածներէն կը հե-
տեւի որ աղօթողն երջանիկ կ'ըլլայ:
Իսկ չաղօթողը կը դատապարտուի:
Երկնից բոլոր երանելիները — անչա-
փահաս մեռնողներն ի բաց առնելով —
աղօթքի միջոցով երջանիկ եղած են:
ԳԺՄԼային ոգիները չաղօթեւուն հա-
մար դատապարտուած են. եթէ աղօ-
թած ըլլային, չէին դատապարտուեր:
Գատապարտեալներուն տանջանքն աւ-
ելի եւս կը սաստկանայ մտածելով որ
եթէ ի Ժամանակին Աստուծմէ շնորհք
եւ զթութիւն խնդրած ըլլային, կըր-
նային ազատիլ, բայց աւաղ, ալ Ժա-
մանակն անցած է:

Գ Լ Ո Ւ Խ Ե Ր Կ Ր Ո Ր Դ

Աղօթքին զօրութեան վրայ:

Մեր աղօթքն այնչափ հաճելի է
Աստուծոյ, որ Աստուած՝ ըստ Ս. Հիլա-
րիոսի՝ մեր բրած աղօթքն իսկոյն իրեն
մատուցանելու համար՝ առանձին հրեշ-
տակներ կարգած որոշած է: Աղօթքը
խորհրդական խնկերու անուշահոտ
բուրու մէն է, որուն՝ հրեշտակներու ձե-
ռօք Աստուծոյ առջեւ ելլելը Ս. Յով-
հաննէս Աւետարանիչ տեսած էր: Կոյն
Աւետարանչին ըսածին համեմատ սրբ-
բոց աղօթքը՝ Աստուծոյ ամենահա-
ճոյ անուշահոտութեամբ լի սկիզբէն
անօթնեցող հաւատար է. «Եւ բուրվառ
սկի լի խնկով, որ է աղօթք սրբոցն»:

Բայց աղօթքին զօրութիւնը կատա-
րելապէս ըմբռնելու համար կարգանք
այն անհամար խոստումները՝ զորոնք
Աստուած Թէ՛ հին եւ Թէ՛ նոր կտա-

կարանին մէջ աղօթողին խոստացած է: «Ասորդացեա առ իս յաւուր նեղու-
թեան քո, ես փրկեցից Ղբեզ: —
Խնդրեցէք եւ տացի ձեզ. հայցեցէք
եւ դաջէք. բախեցէք եւ բացցի ձեզ:
— Հայրն ձեր որ յերկինս է՝ տացէ բա-
րիս այնոցիկ որ խնդրեն զնա: — Զի
ամենայն որ խնդրէ՝ առնու. որ հայցէ՝
դատնէ. եւ որ բախէ՝ բացցի նմա: —
Զինչ եւ խնդրիցեն՝ եղիցի նոցա ի
Հօրէ իմմէ որ յերկինսն է: — Զամե-
նայն ինչ վասն որոյ աղօթս արարեալ
խնդրիցէք, եւ հաւատայցէք թէ առ-
նուցուք, եղիցի ձեզ: — Եւ զոր ինչ
խնդրիցէք յանուն իմ, արարից զայն:
— Զոր ինչ կամիցէք՝ խնդրեալէք, եւ
լինիցի ձեզ: — Ամէն ամէն ասեմ՝ ձեզ՝
զի զոր ինչ խնդրիցէք ի Հօրէ իմմէ յա-
նուն իմ, տացէ ձեզ:»

Ասոր նման պատգամներ գեռ. շատ
կան, բայց համառօտութեան համար
զանց կ'առնենք:

Աստուած մեր փրկութիւնը կ'ուզէ,
բայց մեր լաւութեան համար՝ զմեզ
իբրեւ յաղթող երջանիկ ընել կը բաղ-

ձայ: Քանի որ այս աշխարհքիս վրայ
ենք, մշտատեւ պատերազմի մէջ պիտի
ապրինք, եւ երջանիկ ըլլալու համար
պէտք ենք կռուիլ եւ յաղթել: Առանց
յաղթութեան ոչ ոք կրնայ պսակուիլ,
կ'ըսէ Ս. Զովհան Ոսկեբերան: Մենք
չափազանց տկար ենք, իսկ թշնամի-
ները բազմաթիւ են եւ զօրաւոր. չենք
կրնար ասոնց դիմադրել եւ յաղթա-
նակել: Սակայն եւ այնպէս քաջալե-
րուինք եւ Առաքելոյն հետ ըսենք.
«Յամենայնի կարող եմ այնու՝ որ զօ-
րացոյցն զիս:» Աղօթքի միջոցով ամէն
բանի կարող ենք. աղօթքով մեզի
պակսած զօրութիւններն Աստուծ մէ
կը ստանանք: Աղօթքն ամենակարող
է, կ'ըսէ Ս. Թեոդորոս. թէ եւ աղօթքը
մէկ է, սակայն ամէն բան կրնայ: Ս.
Բոնաւենտուրա կ'ըսէ որ աղօթքի մի-
ջոցաւ կրնանք ամէն բարիք ընդունիլ
եւ ամէն չարիք խափանել: Աղօթքով՝
կ'ըսէ Ս. Լաւրենտիոս Զուռտինեան,
մենք մեզի համար ամուր աշտարակ մը
կը շինենք, որուն մէջ ապահովուած
եւ պատուաբաւ ընք թշնամիներու

ամէն յարձակումներէն եւ զօրութիւններէն: Այս մեծ է թշնամիներուն զօրութիւնը, սակայն աղօթքին զօրութիւնը մեծագոյն է, կ'ըսէ Ս. Բեռնարդոս. եւ այս յայտնի է, որովհետեւ աղօթքի միջնորդութեամբ աստուածային օգնութեամբ ամրացած՝ թշնամիներու առջեւ ահարկու կ'երեւանք: Դաւիթ նեղութիւններու եւ հոգերու մէջ աղօթք ընելով կը սփոփուէր: Միով բանիւ՝ ըստ Ս. Յովհաննիս Ասկերեանի՝ Աղօթքը զօրաւոր դէնք մըն է դժոխային ոգիներու յարձակումներուն դէմ՝ զմեզ պաշտպանելու, ապաստանարան՝ ամէն վտանգներու դէմ, ապահով նաւահանգիստ՝ որ ամէն փութորիկներէ եւ ալեկոծութիւններէ ազատելով՝ զմեզ կը պատուարէ, անսպառ գանձ՝ որ մեզի ամէն բարիք կը պարգեւէ:

Աստուած գիտնալով որ աղօթքով մեզի մեծամեծ օգուտներ յառաջ կու գան, շատ անգամ կը թողը որ թշնամիներէն յարձակում կ'ընենք, որպէս զի իւր օգնութիւնը խնդրենք, որ միշտ

պատրաստ է օգնելու եւ խոստացած ալ է: Ինչպէս որ վտանգներու մէջ Աստուծոյ դիմելով՝ շատ հաճելի կ'ըլլանք իրեն, նոյնպէս ալ շատ ատելի, երբ աղօթքը զանց կ'առնենք: Թագաւոր մը անհաւատարիմ կը համարի այն իշխանը, որ բերդի մէջ թշնամիներէ պաշարուած՝ իւր թագաւորէն օգնութիւն չի խնդրեր. նմանապէս Աստուած մատնիչ կ'ենթադրէ այն անձը՝ որ փորձութեանց ժամանակ իւր աստուածային օգնութիւնը չի խնդրեր. որովհետեւ Աստուած սաստիկ կը բաղձայ իւր առատ օգնութիւնները մեզի բաշխել, եւ կը սպասէ ալ որ խնդրենք: Եսայիա Աստուծոյ թելադրութեամբ՝ Աքազ թագաւորին ըստ որ Աստուծմէ նշան մը խնդրէ ապահով ըլլալու համար. բայց ամպարիշտ թագաւորը պատասխանեց. Չեմ խնդրեր եւ զԱստուած չեմ փորձեր. Խնդրեա դու քեզ նշան ի Տեառնէ Աստուծոյ քուսմէ ի խորութեան կամ ի բարձրութեան: Եւ ասէ Աքազ, ո՛չ խնդրեցից՝ եւ ո՛չ փորձեցից

զՏէր:» Յանդգնեցաւ այսպէս ըսելու, որովհետեւ իւր անձնական զօրութեան վրայ վստահացած էր եւ կը կարծէր թէ առանց Աստուծոյ օգնութեան թշնամիներուն կրնայ յաղթել: Մարդարէն զինքը ծանր խօսքերով կշտամբեց եւ ծանոյց որ Աստուծոյ շնորհքը չենդրողը զԱստուած կը վշտացնէ:

«Եկայք առ իս ամենայն վաստակեալք եւ բեռնաւորք, եւ ես հանդուցից զձեզ:» Որդեակ իմ, կ'ըսէ մեզի փրկիչը, թշնամիներէ շրջապատուած ես, մեղացդ բեռան տակ կըքած ես. այսու ամենայնիւ մի վհատիր, աղօթքով ինծի դիմէ, ես քեզի յաղթելու զօրութիւն կու տամ եւ օգնութիւն՝ ամէն չար ոգիներու դէմ: Ուրիշ տեղ մ'ալ Եսայիա մարգարէի բերնովն այսպէս կ'ըսէ. «Եւ եկայք խօսեցարուք ընդ միմեանս. եթէ իցեն մեզք ձեր իբրեւ զձանձախարիթ՝ իբրեւ զձիւն սպիտակ արարից. եւ եթէ իցեն իբրեւ զորդան կարմիր՝ իբրեւ զար սուրբ արարից:»

Սակայն ի՞նչ է աղօթքը: — Թողունք որ ասոր պատասխանը Ս. Յով-

հան Ոսկեբերան տայ. Աղօթքը փրկիչ խարիսխ է նաւաբեկութիւն կրելու վտանգի մէջ եղողներուն. անսպառ դանձ է՝ աղքատներուն, աղքու գեղ է՝ ամէն հիւանդներու, ապահովիչ միջոց է՝ առողջ մնալ բաղձացողներուն: — Իսկ ի՞նչ է աղօթքին պտուղը: Լսենք հոս Ս. Լաւրենտիոս Յուստինեանին պատասխանը. Աստուծոյ բարկութիւնը կ'իջեցընէ, իղձերը կը պսակէ, թշնամիներու կը յաղթէ, զմարդ կը փոխէ:

Աղօթքն Աստուծոյ բարկութիւնը կ'իջեցընէ, մեղաւորին թողութիւն կու տայ. եթէ խոնարհութեամբ աղօթէ, ամէն բաղձացածը կ'ընդունի, թշնամիներուն ամէն զօրութիւններուն վրայ յաղթանակ կը կանգնէ, նոյն իսկ զմարդ կը փոփոխէ, որովհետեւ կոյրը կը տեսնէ, տկարը կը զօրանայ, մեղաւորը սուրբ կ'ըլլայ: Լուսաւորութեան կարօտ ես, խնդրէ Աստուծմէ եւ կու տայ: Հաղիւ թէ զԱստուած օգնութեան կոչած էի, կ'ըսէ Սողոմոն, իմաստութեան հոգին ընդունեցայ:

Զօրութեան կարօտութիւն ունիս, խնդրէ Աստուծոյ եւ անմիջապէս կը շնորհէ: Դեռ հազիւ բերանս բացած էի, կ'ըսէ Գաւիթ, Աստուած օգնուութեան հասաւ: Միթէ սուրբերն աղօթքի միջնորդութեամբ չընդունեցան այն զօրութիւնները, որոնցմով բռնակալներու դէմ կը դառնային. աղօթքով զօրացած՝ չարչարանքներու, մահուան անդամ կը յաղթէին: Միով բանիւ աղօթողը՝ ըստ Ս. Յովհաննիս Բարձրաբնի մեղքի մէջ չ'իյնար, այս աշխարհէս ինք զինք կը բաժնէ, երկինք կը ձգտի, եւ Աստուծոյ հաղորդակցութիւնը հոս կը սկսի վայելել:

Ոմանք անձկութեամբ հետեւեալ հարցումները կ'ընեն. Արդեօք կենաց դպրութեան մէջ դրուած եմ թէ ոչ: Աստուած ինծի արդիւնաբեր շնորհք եւ յարատեւութիւն պիտի տայ: Այսպիսի յուսահատ քննութիւններ օգուտ չունին: Խղճահար եւ երկչոտ մի ըլլաք, հապա աղաչանքնիդ՝ աղօթքով եւ խնդրեալքով Աստուծոյ առջեւ սփռեցէք: Ի՞նչ օգուտ ունի այս-

պիսի անձկութեամբ ինքզինք վրդովել: Քաջ եղէք. ի բաց թօթափեցէք այս հոգերը, որոնք ձեր՝ Աստուծոյ վրայ ունեցած վատահալութիւնը նուաղեցընելէն եւ փրկութեան ճամբուն վրայ յառաջագիմնութիւնը խափանելէն զատ արդիւնք չունին: Աղօթեցէք, այս անդադար աղօթեցէք եւ միշտ շնորհակալ եղէք Աստուծոյ այն ամէն խոստումներուն համար, զորոնք խոստացաւ ձեզի՝ թէ ինչ բան որ խնդրէք կուտայ. արդիւնաբեր շնորհք, յարատեւութեան շնորհք, յաւիտենական երանութիւն, միով բանիւ ամէն բան, ամէն բան: Աստուած կ'ուզէ որ մեր հզօր թշնամիներուն հետ կռուինք, Այլ “հաւատարիմ է Աստուած” որ ոչ արկիցէ զձեզ ի փորձութիւն առաւելքան զկար ձեր:” Հաւատարիմ է Աստուած, որովհետեւ օգնութեան կանչուելուն պէս կ'օգնէ: Կարդինալ Գոգգի կ'ըսէ որ թէ եւ Աստուած պարտաւորեալ չ'է ըստ չափու փորձութեան մեղի շնորհք տալ, սակայն եթէ փորձութեան ժամանակ իրեն դիմենք,

պարտաւորեալ է փորձութեան դէմ՝
գնելու չափ զօրութիւն տալու. որով-
հետեւ ամէն բանի կարող ենք Աս-
տուծոյ շնորհքովը. բայց Աստուած իւր
շնորհքը միայն խոնարհութեամբ խըն-
դրողին կու տայ: Ուրեմն չենք կրնար
արդարանալ, երբ փորձութենէ կը
յաղթուինք. Ս. Ազոտախնոս կ'ըսէ,
թշնամիներու ամէն նենգութիւննե-
րէն եւ զօրութիւններէն զմեզ կ'ապա-
հովցընէ:

Աղօթքը հաւատարիմ պատգամաբեր
է, կ'ըսէ Ս. Բեռնարդինոս Սիենացին,
որ երկնաւոր թագաւորին շատ ծանօթ
ըլլալով՝ գիւրաւ քովը մօտք կը գտնէ
եւ այս գթած թագաւորէն օգնու-
թիւն կը խնդրէ, որուն մէնք եղկելի-
ներս, շատ հարկաւորութիւն ունինք՝
թշնամիներու հետ պատերազմելու
համար: Աստուած աղաչանքնիս լսե-
լուն պէս, մեր խեղճութեան կարեկցե-
լով արցունքնիս կը ցամքեցընէ եւ խըն-
դրածնիս կու տայ: Աստուած Երեմիա
մարգարէի բերնովը մեր վրայ կը դան-
դատի. «Միթէ անապատ եղէ տանդ

Խորայլի, կամ աւեր երկիր խոպանա-
ցեալ: զի ասաց ժողովուրդ իմ, ան-
տերունչք շրջեսցուք եւ առ քեզ ոչ
եկեսցուք:» Աստուած ասով կը ծանու-
ցանէ որ մեր աղաչանքը միշտ կը կա-
տարէ. եւ կը դանգատի անոնց անվս-
տահութեան վրայ, որոնք վախնալով
որ գուցէ աղօթքնին լսելի պիտի չըլ-
լայ, չեն աղօթեր:

Եթէ Աստուած ամիսը մէկ անգամ
միայն աղօթելու հրաման տար, դար-
ձեալ աս ալ մեծ շնորհք համարելու
էինք: Իշխաններ եւ թագաւորներ
տարին քանի մ'անգամ միայն հրա-
ման կու տան իրենց այց ելլելու. բայց
Աստուած ամէն ժամանակ մեզի կը
լսէ. ըստ Ս. Յովհան Ոսկեբերանի՝
Աստուած միշտ պատրաստ է իւր ծա-
ռաներուն ձայնը լսելու, եւ երբեք չի
պատահիր որ զինքը կանչողին ունկն
չմատուցանէ: Դարձեալ կ'ըսէ. Մենք
դեռ աղօթքնիս չմնջուցած՝ Աստուած
արդէն մեր աղաչանքը կը կատարէ:
Այո, Աստուած մեզի պոպէս խոստա-
ցած է. «Եւ եղիցի մինչ չեւ կարգա-

ցեալ իցէ նոցա՝ ես լուայց նոցա: Մերձ է Տէր, կ'ըսէ Գաւիթ, առ ամենեւեան այք կարգան առ նա: Զկամս երկիւղածաց իւրոց առնէ Տէր. աղօթից նոցա լսէ եւ կեցուցանէ զնոսա:» Մովսէս պարծելով կ'ըսէր. «Աչք ձեր տեսին զոր ինչ արար Տէր ընդ Բեւրփեզովը. զի ամենայն մարդ որ չորգաւ Բեւրփեզովըայ, սատակեաց զնա Տէր Աստուած մեր ի ձէնջ: Բայց դուք՝ որ յարեցայք ի Տէր Աստուած ձեր, կենդանի էք դուք ամենեքեան յաւուրս յայսմիկ: Ո՞վ իցէ ազգ մեծ՝ որոյ իցէ Աստուած մօտ ի նոսա, որպէս Տէր Աստուած մեր յամենայնի՝ որովք կարդաողուք առ նա:» Տէր, կը գոչէ թաղաւորացն մարդարէն, ահա ճանչցայ որ իմ Աստուածս ես, որովհետեւ քանիցս որ քեզի գիմեցի, անմիջապէս օգնութեան հասար:

Մենք ամէն բանի կողմանէ աղքատ ենք. բայց աղօթքով մեր ամէն պիտոյքը կրնանք հոգալ: Որչափ ալ մենք աղքատ ըլլանք, Աստուած հարուստ է. եւ ինչպէս Առաքեալ կ'ըսէ. «Բաւա-

կան յամենեւին այք կարգան առ նա:» Որովհետեւ յանսահմանս բաւական եւ յանչափս հարուստ տէր մ'ունինք, կ'ըսէ Ս. Աւգոստինոս, ուրեմն փոքր ու չնչին իրեր չխնդրենք, հապա մեծամեծ բաներ: Եթէ մէկը թագաւորէն լուծայ մը խնդրէր, պիտի ըսէինք որ այսպիսի ստորին խնդրուածքով անպատուած է թագաւորը. ընդ հակառակն մենք զԱստուած կը պատուենք, իւր ողորմածութիւնն ու առատաձեռնութիւնը կը մեծարենք, երբ իրմէ մեծամեծ շնորհքներ կը խնդրենք: Ս. Մարիամ Մաղդաղենացի Պաղեսան սովորաբար կ'ըսէր. երբ իրմէ շնորհք խնդրենք՝ Աստուած կը մեծարուի եւ այնչափ կ'ուրախանայ որ կարծես շնորհակալ կ'ըլլայ մեզի, որովհետեւ շնորհք խնդրելով՝ իրեն առիթ կուտանք մեզի բարիք ընելու եւ ինք զինք ամենուն բարերար ցուցնելու ցանկութիւնը յագեցընելու: Ուրեմն ապահով ըլլանք որ երբ Աստուածմէ շնորհք կը խնդրենք, մեր խնդրածէն շատ աւելին կը պարգեւէ մեզի. «Ապա

թէ ոք ի ձէնջ իցէ նուազեալ յիմաստութենէ, խնդրեայէ յԱստուծոյ, որ տայն ամենայնի առատագէտ եւ ոչ նախատէ, եւ տացի նմա:,, Ասոնք Յակովբոս Առաքելոյն խօսքերն են, որ Աստուծոյ առատաձեռնութիւնը կը յայտնեն: Աստուած՝ իւրբարութիւննէրը բաշխելու մէջ ազահ չէ՝ նման մարդոց: Մարդիկ որչափ ալ հաբուստ, բարեպաշտ, առատաձեռն ըլլան, երբ ողորմութիւն բաշխեն, ուղղին՝ բաղձացածէն պակաս կու տան. որովհետեւ ասոնց հարստութիւնը — թէեւ շատ մեծ ալ ըլլայ — սպառելի է, եւ անոր համար որչափ շատ արուի, այնչափ նուազ կը մնայ: Բայց եթէ Աստուծմէ խնդրելու ըլլանք, լի ափով կը բաշխէ մեզի. որովհետեւ իւր գանձերն անսպառելի են. ¹⁰ Դու Տէր, քաղցր եւ ուղիղ ես, բազումօղորմ առ ամենեւեան, որ կարդան առ քեզ:,,

Ուրեմն մեծ վստահութեամբ աղօթենք: Աղօթքն երկնքի ամէն գանձերը կը բանայ մեզի: Աղօթքը բանալի

մըն է, որով գանձերը կը բանանք. որչափ կ'աղօթենք, այնչափ առատագէտ կ'ընդունինք: Որչափ ստէպ կ'աղօթենք, այնչափ շատ բարիք կ'ընդունինք՝ որոնք աշխարհքիս հաղուադիւտ բաներէն անհամեմատ գերազանց են: Բարեպաշտ հոգիներէն ոմանք հոգեւոր կարգալու եւ մտածականի շատ ժամանակ կու տան, իսկ աղօթքի՝ շատ քիչ: Տարակոյս չկայ որ հոգեւոր կարգալն եւ յաւիտեանական ճշմարտութեանց վրայ մտածական ընելն արտաքոյ կարգի ոգտակար է. սակայն աղօթքն ամէնէն աւելի ոգտակար է. ինչու որ՝ ըստ Ս. Ագոստինոսի, հոգեւոր կարգալով եւ մտածականով մեր պարտաւորութիւնները կը ծանշանանք, իսկ աղօթքով մեր պարտաւորութիւնները կատարելու շնորհք կը խնդրենք: Ի՞նչ ոգուտ ունի պարտաւորութիւնը ծանշալ եւ ի գործ չդնել: Ասիկայ զմեզ աւելի պատժապարտ կ'ընէ Աստուծոյ առջեւ: Ուղածնուտ չափ հոգեւոր դիրք կարգանք եւ մտածականներ ընենք. սակայն ա-

ռանց Աստուծոյն օգնութիւն խնդրելու
չենք կրնար պարտքերնիս կատարել:

Ս. Իսիդորոս կ'ըսէ որ չար ոգիին՝ ա-
մէնէն աւելի աղօթած եւ Աստուծոյն
շնորհք խնդրած ժամանակնիս մեր
միտքը ժամանակաւոր հոգերու մտա-
ծութիւններով ցրուելու կը ջանայ.
որովհետեւ գիտէ որ ամէնէն աւելի
մեր աղօթած ժամանակն երկնաւոր
բարիքներու գանձերով հարուստ կ'ը-
լանք: Մտածականի ամէնէն պատուա-
կան պտուղը՝ Աստուծոյն յարատեւու-
թեան եւ փրկութեան հարկաւոր շնոր-
հքները խնդրել է: Ըստ այսմ Աստու-
ծոյ շնորհքին մէջ մնալու համար հար-
կաւոր է մտածականը, որովհետեւ ով
որ մտածականի միջոցով ամբողջութեամբ
Աստուծոյն յարատեւութեան հար-
կաւոր օգնութիւնը չի խնդրեր, այն-
պիսին ուրիշ ժամանակ ալ չ'ըներ.
ինչու որ առանց մտածականի խըն-
դրելու վրայ չի մտածեր. նոյն իսկ չի
մտածեր թէ ոչափ հարկաւոր է իրեն:
Ընդ հակառակն մտածական ընտրել իւր
հոգւոյն պիտոյքն ու կարօտութիւն-

ները կը ճանչնայ, զինքը շրջապատող
վտանգներն եւ աղօթքի հարկաւորու-
թիւնը կը տեսնէ, կ'աղօթէ եւ շնորհք
կը հայցէ, որով կը յաջողի ընդունիլ
յարատեւութիւն ու յաւիտենական
երանութիւն:

Հ. Սենեքի կը խոստովանի որ իւր
մտածականներուն ժամանակի սկզբան
անդ աւելի հոգւոյ քաղցրութեամբ
քան թէ աղօթքով կը զբաղէր, բայց
աղօթքի հարկաւորութիւնն ու օգուտը
ճանչնալէն վերջը, ալ այնուհետեւ
սկսաւ իւր երկայն մտածական-
ներու մեծագոյն մասն աղօթքով
անցընել:

«Իբրեւ զծիծառն այնպէս ճչեցի»,
կ'ըսէ Եղեկիա թագաւորը: Ծիծառն
ձագերն անդադար կը ճչեն եւ ճչելով
իրենց մօրմէն օգնութիւն եւ սնունդ
կը խնդրեն: Մենք ալ այնպէս ընելու
ենք, եթէ շնորհքի կեանքը պահպա-
նել կ'ուզենք: Միշտ Աստուծոյ աղա-
ղակելու եւ իրմէ օգնութիւն խնդրելու
ենք որ մեղքէ ազատինք եւ իւր սուրբ
սիրոյն մէջ յառաջագիմել կարենանք:

Հ. Արփոնսոս Ռոտրիկէզ իւր «Քրիստոնէական կատարելութիւն» նշանաւոր մատենին մէջ կ'ըսէ, որ ճգնաւորք՝ մեր հոգեւոր կեանքի առաջին վարդապետներն, անգամ մը խորհուրդըրին քննելու թէ յաւիտենական երանութեան համար ո՞ր կրթութիւնն ամէնէն աւելի հարկաւոր է. եւ որոշեցին որ Դաւթին «Տէր, փութա ինձ օգնել, կամ՝ Տէր, յընկերել ինձ փութա» համառօտ աղօթքին ստեպ կրկնումն է: Փրկուել ուղղը, կ'ըսէ Կատսիանոս, միշտ գոչելու է. Աստուած իմ, ձեռնառ եղբի ինձի, օգնէ ինձի: Այսպէս գոչելու եւք առտու կանուխ անկողնէն ելելուն պէս, ամէն նեղութեան մէջ, ամէն հոգեւոր եւ ժամանակաւոր զբաղումներու ժամանակ, բայց գլխաւորաբար փորձութեան կամ կրքի հետ պատերազմած ժամանակնիս: Ս. Բնաւենտուրա կ'ըսէ. Շատ անգամ կարճ աղօթքով տւելի շնորհք կը շահինք քան թէ ուրիշ շատ մը բարի գործերով: Ըստ Ս. Ամբրոսիոսի՝ աղօթողը դեռ աղօթած ժամանակի՝ խն-

դրածը կ'ընդունի. որովհետեւ աղօթել եւ ընդունիլ միեւնոյն բանն է: Անոր համար կը գրէ Ս. Յովհանն Ռսկեբերան. Աղօթող մարդէն աւելի զօրաւոր մէկը չկայ, որովհետեւ աղօթողն Աստուծոյ կարողութեան մասնակից կ'ըլլայ: Կատարելութեան հասնելու համար, կ'ըսէ Ս. Բեռնարդոս, մտածականի եւ աղօթքի պէտք ունինք. մտածականով կ'իմանանք մեղի պակսածն, իսկ աղօթքով այս պակսածը կ'ընդունինք:

Հուսի ուրեմն առանց աղօթքի՝ նախախնամութեան սովորական ընթացքին համեմատ, արտաքոյ կարգի դժուարին՝ կամ լաւ եւս ըսելով՝ անհնարին է երջանիկ ըլլալ. բայց աղօթքով ապահովապէս եւ ամէնէն դիւրին եղանակաւ երջանիկ կ'ըլլանք: Երջանիկ ըլլալու համար հարկ չկայ անհաւատներու մէջ մանել եւ անոնց ձեռքը յանձնուիլ, հարկ չկայ անպատ քաշուիլ եւ խտածարակ ըլլալ. ըսէ միայն Օգնէ ինձի, Աստուած իմ. Օժանդակէ ինձի, Տէր, Տէր, ներ-

ղամիտ եղեր ինծի: Ասկէ աւելի դիւրին միջոց մը կայ արդեօք: Եւ այս քիչը կրնայ զմեզ երջանկացընել, եթէ միշտ կրկնենք: Ս. Լաւրենտիոս Յուստինեան կը խրատէ զմեզ որ դո՛ւնէ ամէն դործի սկիզբն աղօթենք. եւ Աստուծոնով կ'ըսէ որ առաջին հարց իբրեւ էական բան կը պատուիրէին՝ ստէպ ստէպ կարճ աղօթքներով Աստուծոյ դիմել:

Ոչ ոք իւր աղօթքը պէտք է շնչին բան համարիլ, կ'ըսէ Ս. Բեռնարդոս. որովհետեւ Աստուած իսկ շնչին չի համարիր: Ինչ որ կը խնդրենք կուտայ, նոյն իսկ մեզի հարկաւոր եղածէն աւելին:

Մտածենք ուրեմն որ չենք կրնար արդարանալ, երբ չենք աղօթել. որովհետեւ աղօթելու շնորհքը ամէնուն տրուած է: Մեր ուղածին չափ ստէպ ստէպ աղօթելը մեր ձեռքն է: Աստուած ամէնուն աղօթելու շնորհք կու տայ, որպէս ղի աղօթքի միջոցով Աստուծոյ պատուիրաններուն պահպանութեան հարկաւոր օգնութիւնը, եւ մինչեւ ի մահ յարատեւելու շնորհքը

ստանալ կարենանք: Եթէ երջանիկ չենք ըլլար, մեր յանցանքն է. վասն ղի չաղօթելուս համար է որ դժբախտ կ'ըլլանք:

ԳԼՈՒԽ ԵՐԲՈՐԴ

Աղօթքի յատկութիւններուն վրայ:

“Ամէն ամէն ասեմ ձեզ՝ զի զոր ինչ խնդրիցէք ի Հօրէ իմէ յանուն իմ, տացէ ձեզ:” Քրիստոս Տէրն մեր կը խոստանայ մեզի որ իւր անունովն երկնաւոր Հօրմէն ինչ որ խնդրենք, կ'ընդունինք, եթէ ըստ պատշաճի խնդրենք: “Խնդրէք եւ ոչ առնուք, վասն զի չարաչար խնդրէք,” կ'ըսէ Ս. Յակովբոս: Ս. Բարսեղ՝ Առաքելոյն խօսքը մեկնելով կ'ըսէ. Թերի հաւատքով կ'աղօթես, կամ դոյն վատհուածութեամբ, կամ շնորհաց քիչ փափազելով, կամ այնպիսի բաներ կը խնդրես, որ հոգւոյդ վնասակար են, եւ կամ առանց յարատեւութեան կ'աղօթես: Ս. Թովմաս չորս յատկութիւն կը պահանջէ աղօթքէն, որպէս զի ազդու ըլլայ. այսինքն նախ իւր անձին հա-

մար պէտք է աղօթել. երկրորդ՝ փրկուածեան հարկաւոր բաներուն համար աղօթել. երրորդ՝ ջնջմանդուածեամբ աղօթել. չորրորդ՝ յարատեւութեամբ աղօթել:

Ուրեմն նախ եւ առաջ մարդ պէտք է իւր անձին համար աղօթել. որովհետեւ միայն աղօթողին տրուած է յաւիտեանական փրկութեան խոստումը: Սակայն տարակոյս չկայ որ ուրիշներուն աղօթքը մեղաւորներուն օգտակար եւ Աստուծոյ շատ հաճոյական է: Աստուած իւր ծառաներուն կը դանդատի որ մեղաւորներու համար աղօթք չեն ըներ: Աստուած՝ անգամ մը Մարիամ Մագդաղենացի Պաղտանին ըսաւ. Դուստր իմ, կը տեսնես որ քրիստոնեաներ չար ոգիներու ձեռքն ինկած են. եթէ իմ ընտրեալներս աղօթքով զանոնք չազատեն, դժոխային ոգիներու խայծը պիտի ըլլան:

Բայց Աստուած ամէնէն աւելի քահանաներէ եւ կրօնաւորներէ կը սպասէ ասիկայ: Վերոյիշեալ կոյսն իւր հոգեւոր դուստրներուն կ'ըսէր. Քոյրերս,

Աստուած զմեզ միայն մեր անձին բա-
րիք ընելու համար աշխարհէն չզա-
տեց, հապա Աստուծոյ՝ մեղաւորներու
դէմ՝ բարկութիւնն իջեցրնելու հա-
մար: Աստուած դարձեալ երեւնալով
ըսաւ նոյն կուսին. Ո՛վ ընտրեալ հարս,
ես քեզի ապաստանարան մը տուի,
այսինքն՝ Յիսուսի Քրիստոսի չարչա-
րանքը, որպէս զի իմ արարածներուս
օգնելու համար տեղ մ'ունենաս: Հոն
դիմէ, եւ անկէ օգնութիւն ըրէ իմ
արարածներուս, որոնք կորսուելու
վտանգի մէջ են, կեանքդ իսկ անոնց
համար զոհէ: — Անոր համար Սրբու-
հին՝ սուրբ սիրով բորբոքուած՝ մե-
ղաւորներու դարձին համար օրը յիսուն
անգամ երկնաւոր Հօր կը մատուցանէր
Փրկչին արկունք, կը հալէր ու կը մաշէր
մեղաւորներու դարձին տենչանքէն:
Աս'պ կը դռէր. Ո՛վ Աստուած իմ,
չառ կը ցաւիմ տեսնելով որ կրնար
մէկը քո արարածներուդ օգնել, եթէ
կարենար կեանքն անոնց համար զոհել,
բայց կարող չէ: Իւր ամէն բարեպաշ-
տական կրթութեանց մէջ մեղաւոր-

ներն Աստուծոյ կը յանձնէր. դրեթէ
ժամ մը չէր անցներ, ինչպէս իւր վար-
քին մէջ կը պատմուի, որ մեղաւորներու
համար չաղօթէր. մանաւանդ թէ կէս
դիշերին կ'ելէր եւ Ս. Հաղորդութեան
առջեւ մեղաւորներու համար կ'աղօ-
թէր: Անգամ մը արցունքներու մէջ
գտան զինքն եւ հարցուցին՝ թէ ինչու
այդպէս կու լաս կ'ողբաս. պատասխա-
նեց. Որովհետեւ ինծի այնպէս կ'ե-
րեւայ որ մեղաւորներու փրկութեան
համար բան մը չեմ ըներ: Այնչափ կը
յառաջանար որ մեղաւորներու փրկու-
թեան համար գժոխքի տանջանքն ան-
գամ կրելու պատրաստակամ էր, եթէ
ասով զԱստուած ատելու չստիպուէր:
Աստուած շատ անգամ կուսին աղա-
չանքին զիջանելով՝ մեղաւորներուն
փրկութեան համար ծանր ցաւեր եւ
հիւանդութիւններ խաւրեց: Ամէնէն
աւելի քահանաներու համար կ'աղօ-
թէր. որովհետեւ գիտէր՝ թէ քահա-
նաներու բարի վարքը շատերուն փր-
կութեան պատճառ կ'ըլլայ, իսկ չար
վարքը՝ ապականութեան: Կը խնդրէր

Աստուծո՞ւ որ քահանաներու յան-
ցանքն իւր վնայ պատժէ: Տէր, կ'ըսէր,
թող զիս որ այնչափ անգամ մեռնիմ
եւ այնչափ անգամ դարձեալ ի կեանս
դառնամ, մինչեւ որ ասոնց համար քու
արդարութեանդ հասուցում ընեմ:
Իւր վարուց մէջ կը կարգանք որ իւր
աղօթքովը շատ մը հոգիներ դժու-
խային թշնամիներու ձեռքէն ազա-
տած են:

Ս. Մարիամ Մագդաղենացի Պա-
ցեանին եռանդն այսչափ մեծ էր մե-
ղաւորներու դարձին համար: Ճշմարիտ
աստուածասէրը չի դադրիր խեղճ մե-
ղաւորներու համար աղօթելէ: Ի՞նչպէս
կարելի է որ աստուածասէր հոգի մը՝
տեսնելով Քրիստոսի Տեառն մերոյ
մեղաւորներու ունեցած սէրը, անոնց
փրկութեան համար ըրածն ու կրածը,
այն եռանդը՝ որով Տէրն մեր կը փա-
փագի որ մեղաւորներու համար աղօ-
թենք, եւ տեսնելով միանգամայն այն
խեղճ հոգիներու անհամար բաղմու-
թիւնը, որ դժոխքի գերի են եղած,
ի՞նչպէս կարելի է անտարբեր մնայ,

չփութայ եւ թախանձանքով չինդրէ
Աստուծո՞ւ, որ հաճի այս թշուառա-
կաններուն լոյս եւ զօրութիւն տալ, որ
ելլեն իրենց այն ողորմելի վիճակէն,
ուր մահուան քնոյ մէջ թաղրած
են եւ կորուսեալ կ'ապրին: Ճշմարիտ
է՝ թէ Աստուած չխոստացաւ որ մեզի
պիտի լսէ, երբ մեղաւորները՝ որոնց
համար կ'աղօթենք, իրենց դարձին
համար դրական արդէւք մը հանեն.
Բայց Աստուած շատ անգամ իւր բա-
րութեամբ՝ իւր ծառաներուն թա-
խանձանքին չկարենալով դիմադրել,
ամէնէն կոյր եւ ամէնէն խիստ մեղաւոր-
ներն արտաքոյ կարգի շնորհքներու
միջոցով փրկութեան վիճակը բերած է:
Ուրեմն երբ պատարագ կը մատուցա-
նենք կամ կը տեսնենք, Ս. Հաղորդու-
թեան կը մերձենանք, կամ մտածա-
կան կ'ընենք եւ կամ նոյն սուրբ Հա-
ղորդութեան խորհրդոյն այցելութիւն
կ'ընենք, երբեք չբաղրինք Աստուծո՞ւ
մեղաւորներու համար դարձ խնդրելէ:
Գիտուն մատենագիր մը կ'ըսէ որ ու-
րիշներուն համար աղօթողը՝ իւր անձին

Համար բրած աղօթքին լսելի ըլլալուն ապահով է: — Մեր մինչեւ հիմայ այս ըսածն ուստում մըն էր. դառնանք դարձեալ միւս յատկութիւններուն, զորոնք Ս. Թովմաս աղօթքէն կը պահանջէ, որպէս զի աղօթու ըլլայ:

Երկրորդ պայմանն է՝ երանութեան հարկաւոր շնորհքներու համար աղօթել. վասն զի աղօթքին տրուած խոստումը՝ հոգւոյ փրկութեան հարկաւոր չեղող ժամանակաւոր բարիքներու համար չ'արժեք: Ս. Աւգոստինոս Աւետարանին. « յանուն իմ » խօսքն այսպէս կը մեկնէ. ինչ որ փրկչին նպատակին հակառակ է, յանուն փրկչին չի խնդրուիր: » Դարձեալ կ'ըսէ. Հաւատքով Աստուծոյ ժամանակաւոր պիտոյք խնդրողը, թէ վասն ողորմութեան կը լսուի եւ թէ վասն ողորմութեան չի լսուիր. որովհետեւ հիւանդին օգտակար եղածը՝ բժիշկը հիւանդէն աւելի աղէկ գիտէ: Ո՛հ, որչափներ եթէ աղքատ կամ հիւանդ ըլլային, չէին գործեր այն մեղքերը՝ որոնց մէջ կ'իյնան հարուստ կամ առողջ ըլլա-

լով: Անոր համար առողջութիւն կամ հարստութիւն խնդրողներուն Աստուծոյ զիրենք սիրելուն՝ կը զանայ, որովհետեւ գիտէ թէ այս պարգեն իւր շնորհքը կորսնցնելու կամ հոգեւոր կեանքի մէջ զաղջանալու առիթ պիտի ըլլայ: Սակայն ասով չէմ ուզեր ըսել՝ որ այս կեանքիս հարկաւոր բաներն ըստ որում յաւիտենական երանութեան օգտակար են, Աստուծոյ խնդրելը յանցանք է. նոյն ինքն իմաստունը կը խնդրէ ըսելով՝ Ապրելու համար հարկաւոր սնունդս տո՛ւր ինձի: Ամենեւին յանցանք չէ, կ'ըսէ Ս. Թովմաս, այսպիսի իրաց վրայ բանաւոր հոգ ունենալ, բայց այն ժամանակ յանցանք կ'ըլլայ, եւ այն՝ մեծ, երբ այս բաներուն իբրեւ գլխաւոր պիտոյից կը բաղձանք եւ այնպէս կը ղեաղկնք իբր այն թէ մարդուս մի միակ բարիքն ըլլային: Անոր համար Աստուծոյ այսպիսի ժամանակաւոր շնորհք խնդրած ժամանակնիս, պայման մը դնելու ենք, այսինքն՝ եթէ մեր հոգւոյն փրկութեան վնասակար չէ. եթէ այս եղա-

նակաւ ալ խնդրելէն ետեւ՝ չշնորհէ մեզի Աստուած, համարուինք որ զմեզ սիրելուն համար կը զմանայ, վասն զի մեր հոգւոյն վնասակար ըլլալը գիտէ:

Շատ անգամ Աստուծոյ կը խնդրենք որ վտանգաւոր փորձութեան մ'ազատէ զմեզ, բայց Աստուած չի լսեր մեզի: Կը թողու որ փորձութիւնը շարունակուի եւ զմեզ նեղէ: Աս ալ մեր բարւոյն համար է: Փորձութիւններ եւ չար խորհուրդներ զմեզ Աստուծոյ չեն հեռացըներ, հապա առնոց հաւանիլը: Ո՛հ, որչափ հսկայաքայլ կը յառաջանանք կատարելութեան ճամբուն վրայ եւ Աստուծոյ հետ աւելի անձուկ կը միանանք, երբ Աստուծոյ ապաւինելով փորձութեան դէմ դնելու օգնութիւն կը գտնենք: Ահա, ասոր համար է որ Աստուած երբեմն չի լսեր մեզի: Ս. Պաւլոս կը խնդրէր Աստուծոյ որ անմաքուր փորձութիւններէն ազատէ զինք. բայց Աստուած պատասխանեց. Ի՞մ շնորհքս քեզի բաւական է. «Շատ են քեզ շնորհք իմ»: Ահաւասիկ մենք ալ

փորձութեան ժամանակ համակամուլութեամբ Աստուծոյ խնդրենք եւ ըսենք. Տէր, այս տանջանքէն ազատէ զիս, եթէ ազատիլս օգտակար է ինձի, իսկ եթէ ոչ, զորութիւն տուր որ ընդդէմ դառնամ: Փորձով կ'իմանանք Ս. Բեռնարդոսին ըսածը թէ երբ Աստուծոյ որ եւ իցէ շնորհք կը խնդրենք, Աստուած կամ մեր խնդրած շնորհքը կամ աւելի օգտակար բան մը կը շնորհէ մեզի: Աստուած երբեմն փոթորիկներու ձեռքը կը մատնէ զմեզ, որպէս զի մեր հաւատարմութիւնը փորձէ. աս ալ մեր բարւոյն համար է: Այնպէս կ'երեւայ, իբր թէ խուլ է մեր աղօթքին, սակայն այն ժամանակ ամէնէն աւելի մօտ է մեզի. կը լսէ մեզի, կ'օգնէ մեզի առանց մեր գիտնալուն եւ զմեզ իւր շնորհքով կը զօրացընէ. ինչպէս որ սաղմոսանուագ մարգարէին բերնովը խոստացաւ. «Ի նեղութեան կարգացեր առ իս եւ փրկեցի զքեզ, լուայ քեզ ի գաղանութենէ մրկին, եւ փորձեցի զքեզ ի վերայ Զուրցն հաւաակութեան»:

Աղօթքէն պահանջուած միւս երկու յատկութիւններն են՝ ջերմեռանդութիւն եւ յարատեւութիւն։ Զերմեռանդութեան մէջ կը բովանդակուի արդէն խոնարհութիւն եւ վստահութիւն. յարատեւութիւնը մինչեւ ի մահ անսասան պէտք է մնալ։ Այս երեք յատկութիւններուն այսինքն խոնարհութեան, վստահութեան եւ յարատեւութեան վրայ, որոնք աղօթքի ամէնէն էական մասերն են, մանրամասն պիտի խօսինք։

Ե.

խոնարհութեամբ աղօթելու վրայ։

«Նայեցաւ նա յաղօթս խոնարհաց եւ ոչ արհամարհաց զինդրուածս նոցա»։ Աստուած խոնարհութեամբ եղած աղօթքը սիրով կ'ընդունի, իսկ խոնարհութեամբ չեղած աղօթքը կ'արհամարհէ։ «Տէր ամբարտաւանից հակառակ կայ, տայ շնորհս խոնարհաց»։ Աստուած՝ անձին վրայ մեծ վստահութիւն ունեցող ամբարտաւանին

աղօթքը չի լսեր. այնպիսին իւր խեղճութեան մէջ կը թողու. եւ աստուածային օգնութենէն զրկուած՝ անգարման կը կորսուի։ «Մինչ չեւ խոնարհեալ էի ես մեղայ», կը գոչէ Գաւիթ. նոյնը հանգիպեցաւ Ս. Պետրոսին։ Տէրն մեր կանխաւ ըսած էր որ իւր բոլոր աշակերտները զինքը պիտի թողուն. բայց Պետրոս փոխանակ իւր տկարութիւնը ճանչնալու եւ Աստուծոյ շնորհք խնդրելու, անձնական զօրութեան վրայ վստահացած՝ ըսաւ. Թէպէտ եւ ամէնքն ալ քեզմէ դալթագլին, ոտկայն ես պիտի չգալթագլիմ։ Ըսաւ իրեն Յիսուս. Ստոյգ կ'ըսեմ՝ քեզի, այս գիշեր դեռ հաւը չիօսած՝ դուն զիս երեք անգամ պիտի ուրանաս. բայց Պետրոս իւր յանդգնութեամբը պատասխանեց. քեզի հետ թէ նաեւ մեռնիլ հարկ ըլլայ, գլխով պիտի չուրանամ։ Հաղիւթ է քահանայապետին դրան մօտեցաւ, երեք անգամ իւր Տէրն ու Վարդապետն ուրացաւ երգմամբ։ Եթէ Պետրոս խոնարհ ըլլար, Յիսուսէն յարատեւութեան շնորհք

կը խնդրէր, եւ Աստուած չէր զլա-
նար:

Սենք կարծես բարձր լեռան մը գա-
գաթը, զարհուրելի զառիթափի մը եւ
մեղքի անդնդի վըայ կախուած կեցած
ենք. զմեզ բռնողը միմիակ կապ մըն է,
որ է շնորհքը. եթէ այս կապը փրթի,
անդունդը կը գահալիժիք, այսինքն՝
զարհուրելի եւ զաղըրելի մալուծիւննե-
րու մէջ կ'իյնանք: «Թէ ոչ Տեառն օգ-
նեալ էր ինձ, փոքր միւս եւս եւ բնա-
կեալ էր անձն իմ ի դժոխս», կ'ըսէ
Գաւիթ. եւ ամէնքս ալ իրեն հետ այս-
պէս ըսելու ենք: Ս. Փրանկիսիոս Ասի-
ղացի, ինք զինք աշխարհիս ամէնէն
մեղաւորը կ'անուանէր. ընկերն ըսաւ
իրեն՝ Հայր, ճիշդ չէ ըսածդ, որովհե-
տեւ քեզմէ աւելի մեծ մեղաւորներ
կան հոս: Սուրբը պատասխանեց. Այո՛,
շատ ճիշդ եւ ստոյգ է ըսածս. որով-
հետեւ եթէ Աստուծոյ ամենակարող
ձեռքը զիս չընէր, չէր գտնուեր մեղք
մը, որուն մէջ ինկած չըլլայի:

Հաւատոյ մաս է որ առանց շնորհքի
բարի գործ մը չենք կրնար գործել եւ

ոչ փրկարար մտածութիւն մ'ունե-
նալ. ինչպէս որ աչքն առանց լուսոյ
չի կրնար տեսնել, նմանապէս մարդս
առանց շնորհքի բարի բան մը չի կրնար
ընել: Այսպէս կ'ըսէ Ս. Պողոս. «Ոչ
եթէ անձամբ բաւական եմք խորհել
ինչ իբրեւ ի մէնջ. այլ բաւականու-
թիւն մեր յԱստուծոյ է:» Եթէ ոչ Տէր
չենէ զտուն, ի նանիր վաստակին շե-
նողք նորա» կ'ըսէ Գաւիթ: Եթէ Աս-
տուած զՏոգին մեղքէ չպահպանէ, չի
կրնար հոգին անձնական զօրութեամբն
աղատիլ. անոր համար խոնարհու-
թեամբ կը դռնէ թագաւապ մարգա-
րէն. «Ոչ թէ յաղեղն իմ յուսացեալ
եմ, եւ ոչ սուր իմ կեցուցանէ զիս:»

Եթէ բարի բան մը գործած ենք
կամ մեծ մեղքերու մէջ չենք ինկած,
ըսենք Առաքելոյն հետ. «Շնորհքն
Աստուծոյ եմ զինչ եւ իցեմ», եւ իյնա-
լէն միշտ վախնանք. «Որ համարիցի
հաստատուն կալ, զգոյշ լիցի դուցէ
անկանիցի», որովհետեւ «Եթէ համա-
րիցի դք լինել ինչ, եւ չիցէ, զանձն
իւր խաբէ:» Ս. Աւգոստինոս կ'ըսէ. Զօ-

րութեան վրայ վստահութիւնը շատերուն զօրութիւնը կը նուազեցընէ. ոչ ոք զօրաւոր է, բայց միայն անկիւյ՝ որ իւր անձը տկար կը համարի: Եթէ մէկն իւր անձէն չի վախնար, նշան է թէ իւր անձին եւ յառաջագրութիւններուն վրայ վստահացած է, եւ այս ապականացու վստահութեամբ կը խաբուի. որովհետեւ իւր անձնական զօրութիւններուն վրայ վստահացած՝ ալ այնուհետեւ հոգ չ'ընէր. եթէ հոգ չ'ընէր, կը դադրի նաեւ Աստուծոյ օգնութիւն խնդրելէ, եւ Աստուծոյ ալ օգնութիւն չ'ենդրեւել կը կորսուի:

Զգուշանալու է որ չըլլայ թէ ուրիշի մ'անկումը տեսնելով մեծամտինք. հապա այն անկեալէն աւելի չար համարինք մեր անձն եւ ըսենք. Տէր, եթէ ինձի չօգնէիր, աւելի մեծ մեղքեր գործած կ'ըլլայի: Եթէ այլազգ ընես, ի պատիժ ամբարտաւանութեանդ կը թողլու Աստուած որ դուն աւելի խեղճ եղանակաւ իյնաս: Անոր համար կ'ըսէ մեզի Առաքեալ՝ Ահիւ եւ դողութեամբ դանձանց փրկութիւն

գործեցէք:» Սաուգիւ մեղանչելէն շատ վախցողը, իւր անձնական զօրութիւններուն վրայ չվստահելով՝ Աստուծոյ վրայ կը դնէ իւր բովանդակ վստահութիւնը. վստահի մէջ Աստուծոյ ապաւինելով օգնութիւն կ'ընդունի, եւ այսպէս փորձութենէն յաղթող կ'ելլէ եւ կ'աղատի: Ս. Փիլիպպոս Ներիօր մը փողոցն ելած կը պոռար՝ կը յուսահատիմ: Անմիջապէս կրօնաւոր մը՝ որ լսած էր, եկաւ եւ պատճառը հարցուց. բայց Սուրբն ըսաւ. Հայրիմ, ես ինձմէ յուսահատած եմ, բայց Աստուծոյ վրայ վստահացած եմ: — Մենք ալ այսպէս ընելու ենք. պէտք ենք ապրիլ միշտ առանց մեր անձնական զօրութիւններուն վրայ վստահելու՝ եթէ կ'ուզենք փրկուիլ, եւ Ս. Փիլիպպոսին նմանիլ, որ առատու արթննալուն պէս Աստուծոյ կ'ըսէր. Այսօր ձեռքդ փրկպարոսին վրայ ըլլայ, սպա թէ ոչ Փիլիպպոս մասնիչ կ'ըլլաւ քեզի:

Ուրեմն Ս. Աւգոստինոսին հետ խոստովանինք որ քրիստոնէին բարձրագոյն իմաստութեան գաղափարն այն ծանօ-

Թուլթեան վրայ կը կայանայ, որ ոչինչ է եւ ոչինչ կրնայ ընել: Այս ինքնաճանաչութիւնը ղեկը աղօթքի կը դրդէ, փորձութիւններու յաղթելու եւ բարիք դործելու համար Աստուծոյ հարկաւոր զօրութիւնը կը խնդրէ, եւ այսպէս Աստուծոյ օգնութեամբն՝ որ խոնարհութեամբ խնդրողին բան չի զանար, ամէն բանի կարող է: Խոնարհին աղօթքը ամպերը կը թափանցէ կ'անցնի եւ հոն կը կենայ մինչեւ որ Տէրն մեր լսէ, կ'ըսէ Սիրաք: Թէեւ մէկն ամէն տեսակ պակասութիւններով բեռնաւորուած ալ ըլլայ, սակայն՝ «Զսիրտ սուրբ եւ զհոգի խոնարհ Աստուած ոչ արհամարհէ:» Ո՛րչափ Աստուած ամբարտաւաններուն խիտ եւ դառն է, նոյնչափ քաղցր եւ առատաձեռն է խոնարհներուն. «Տէր ամբարտաւանից հակառակ կայ, տայ շնորհս խոնարհաց:» Ս. Կատարինէ Սիենացւոյն Յիսուս անգամ մ'այսպէս ըստ. Գիտցիր դուստր իմ, որ եթէ մէկը խոնարհական աղօթքի մէջ յարատեւէ, ամէն առաքինութիւն կ'ընդունի:

Սրբութեան հասնելու համար արտաքոյ կարգի ձիրքեր հարկաւոր չեն. որովհետեւ շատեր առանց ասոնց սուրբ են եղած, եւ շատեր ալ ունենալով դատապարտուած են: Յանդգնութիւն է արտաքոյ կարգի ձիրքերու ցանկալ. որովհետեւ սուրբ ըլլալու մի միակ միջոցն է առաքինութեան հրահանգներու եւ Աստուծոյ սիրոյն մէջ յարատեւել. եւ ասոր կը հասնինք աղօթքով եւ Աստուծոյ մեղի խրկած օգնութեան եւ լուսաւորութեան հաւատարիմ գտնուելով: Աստուած սաստիկ կը բաղձայ մեր երջանկութեան. «Զի այս են կամք Աստուծոյ, սրբութիւն ձեր:»

Խնդրենք Աստուծոյն որ երկրաւոր իրերու յարուսն ազատէ զմեզ. որովհետեւ ունայնութիւն է եւ հոգւոյ չարչարանք: Մարդու սիրտն այն ժամանակ խաղաղութիւն կը գտնէ, երբ բոլորովին Աստուծոյ կը նուիրուի. բայց ասոր կը հասնինք միայն աղօթքով: Աստուծոյ կամքէն զատ բան մ'ալ ոչ փնտռենք եւ ոչ ալ բաղ-

ձանք, որովհետեւ ամէն որբութիւն եւ սիրոյ կատարելութիւն մեր կամքին Աստուծոյ կամքին հետ միութեան վրայ կը կայանայ: Քաջասրտութիւն խընդրենք, որուն կարօտ ենք մեր անձին բուռն ըլլալու, մեր թշնամիներուն յաղթելու եւ ամէն տեսակ նեղութիւններու սիրով համբերելու: Խընդրենք Աստուծոյ որ մեր սիրան իւր սուրբ սիրովն այնպէս խոցէ, որ միշտ իւր բարութիւնը յիշենք, անդադար զինքը սիրենք եւ մեր ամէն տենչանքներուն եւ գործերուն նպատակը իւր սուրբ հաճոյքն ըլլայ: Գարձեալ առանց աղօթքի այս շնորհքներն ալ չենք կրնար ստանալ. բայց աղօթքով եւ այն՝ խոնարհութեամբ, լի վստահութեամբ եւ յարատեւ աղօթքով՝ ամէն բանի կը յաջողենք:

Բ.

Վստահութեամբ աղօթելու վրայ:

Ս. Յակովբոս աղօթքի վրայ խօսած ատեն, իւր մեղի տուած ամէնէն գըր-

խաւոր եւ ամէնէն պատուական յորհորներէն մին այն է՝ որ վստահութեամբ եւ լի յուսով աղօթենք: Ս. Թովմաս կ'ըսէ. Աղօթքն իւր արդիւնքը սէրէն կ'ընդունի. իսկ աղդեցութիւնը հաւատքէն եւ վստահութենէն: Վստահութիւնը՝ ըստ Ս. Բեռնարդոսի, մի միակ միջոց է Աստուծոյ ողորմութիւնը մեզի քաշելու: Այս առաքինութիւնը շատ հաճոյ է Աստուծոյ, որովհետեւ ասով կը մեծարուի իւր անսահման բարութիւնը, զոր Աստուած ուղեց զմեզ ստեղծելով աշխարհիս ծանօթացընել: «Ուրախ լիցին ամենեքեան որք յուսացեալ են ի քեզ, յաւիտեան ցնծացեն եւ բնակեցոյն դու ի նոսա,» կը գոչէ թագակալ մարգարէն: «Ո վերկես զայնոսիկ որ յուսացեալ են ի քեզ:» — «Ապաւէն ամենեցուն որ յուսան ի նա:» — Ինչպիսի մեծամեծ խոստումներ կը խոստանայ Ս. Գիլբըրն այն անձանց, որոնք ի Տէր կը յուսան. երբեմն այսպէս կ'ըսէ. «Մի զղջացին ամենեքեան ոյք յուսացեալ են ի նա.», որովհետեւ կ'ըսէ Սաղմոսերգուն՝ «Աչք

Տեառն ի վերայ երկիւղածաց իւրոց եւ ոյք յուսան յողորմութիւն նորա. փրկել ի մահուանէ զանձինս նոցա:» — Տէրն իսկ ինքնին կ'ըսէ. «Քանզի յիս յուսացաւ եւ փրկեցից զնա, հովանի եղէց նմա. փրկեցից եւ փառաւոր աւարից զնա:» — Եսայեայ մարգարեութեան մէջ կը կարդանք. «Որ սպասեն Տեառն, նորոգեսցին զօրութեամբ, նորափետուր զարդարեսցին իբրեւ զարծուիս, ընթացին, եւ մի վաստակիցին, գնասցեն եւ մի քաղցիցեն:» — Մեր բովանդակ զօրութիւնն յայնմ կը կայանայ որ մեր բոլոր վատահոլութիւնն Աստուծոյ վրայ դնենք եւ զմեզ խաղաղութեամբ անոր ողորմութեան թեւերուն յանձնենք, առանց մեր անձնական գործերուն եւ մարդկային օգնութեան վատահոլութեամբ:

Իմաստունը կ'ըսէ. «Հայեցայ ես յամենայն արարս իմ զոր արարին ձեռքն իմ, եւ ի վաստակս զոր վաստակեցայ առնել, եւ ահա ամենայն ընդունայնութիւն է:» — «Իքեզ Տէր յուսացայ մի ամաչեցից յաւիտեան» կ'ըսէ Գաւիթ:

Ինչ, կ'ըսէ Ս. Ազգոստինոս, միթէ Աստուած զմեզ կրնայ խաբել. մեզի օգնել խոստանալէն ետեւ՝ կրնայ ետքաշուիլ եւ մերժել, երբ իրեն կ'ապաւինինք: Իւր վատահոլութիւնն Աստուծոյ վրայ դնողին երանի կը կարգայ Գաւիթ. երանի կը կարգայ, որովհետեւ Աստուծոյ վատահոլութեամբ կը շրջապատուի, այնպէս որ ալ անկարելի կ'ըլլայ կորսուիլ:

Ս. Պօղոս Առաքեալ մեծ թախանձանքով Աստուծոյ վրայ վատահոլութիւն կը յանձնէ մեզի. որովհետեւ Աստուած այնպիսին առատապէս կը վարձատրէ: Մեր վատահոլութիւնը շնորհքին չափն է, զոր Աստուծմէ կ'ընդունինք. բոս չափու մեր վատահոլութեան շնորհք կ'ընդունինք: Ս. Բեռնարդոս կը գրէ. Աստուծոյ ողորմութիւնն անսպառ աղբիւր մըն է. վատահոլութեան անօթն սրճափ մեծ է, որով աղբեր կը մօտենանք, այնչափ մեծ քանակութեամբ կրնանք այս կենաց ջրէն ընդունիլ. «Եղեցի ողորմութիւն քո Տէր ի վերայ մեր, որպէս յուսացաք իքեզ:»

Աւետարանին մէջ Քրիստոս Տէրն մեր
հարիւրապետին վրայ ասոր փորձը շատ
աղէկ ցուցուց: Յիսուս հարիւրապե-
տին վստահութիւնը գովելէն ետեւ՝
«Եթէ, ըսաւ, եւ որպէս հաւատացերդ
եղիցի. քեզ:» Յիսուս Ս. Գերարուդային
յայտնեց որ վստահութեամբ իրմէ բան
մը խնդրողը զինքն այնպիսի զօրու-
թեամբ կը բռնադատէ, որ վերջապէս
կը ստիպուի ուղածը տալու: Ս. Յով-
հաննէս Ալիմաքոս կ'ըսէ. Աղօթքն Աս-
տուծոյ բռնութիւն կը բանեցընէ, սա-
կայն ասիկայ Աստուծոյ շատ սիրելի եւ
հաճոյական բռնութիւն է:

Հետեւինք ուրեմն Ս. Պօղոսին յոր-
դորման որ կ'ըսէ. Ասկէ ետեւ հա-
մարձակութեամբ մօտենանք Աստուծոյ
շնորհաց աթոռոյն, որպէս զի ողորմու-
թիւն, շնորհք եւ օգնութիւն գտնենք:
Շնորհաց աթոռը Յիսուսի Քրիստոսի
աթոռն է: Յիսուս Հօրն աջ կողմը՝
ոչ թէ արդարութեան՝ այլ շնորհքի
դահին վրայ կը բազմի, մեզի թողու-
թիւն տալու՝ եթէ մեղքի մէջ ենք, եւ
օգնութիւն՝ յարատեւելու, եթէ իւր

ընկերութիւնը կը վայելենք: Աստու-
ծոյ իւր խոստմանց հաւատարմութեան
վրայ անսասան վստահութեամբ միշտ
այս դահին առջեւ երեւնալու ենք, որ
խոստացած է՝ թէ վստահութեամբ
խնդրողին աղաչանքը կը կատարէ: Ան-
վստահութեամբ խնդրողն ի զուր կը
սպասէ իւր աղաչանքին ընդունելու-
թեան, ինչպէս Ս. Յակովբոս կ'ըսէ.
Երկմիտն Աստուծոյն բան մը առնուլ
չյուսայ. բան մը չ'ընդունիր, վասն զի
անիրաւ անվստահութիւնն արգելք
կ'ըլլայ աստուածային ողորմութեան:
Ուղիղ չ'անդրեցիր, որովհետեւ երկ-
մտելով խնդրեցիր, կ'ըսէ Ս. Բարսեղ:
Թաղաւորապէս մարգարէն Դաւիթ կը
պահանջէ որ մեր վստահութիւնը
հովէ անշարժ լեռան մը նման ըլլայ:
Փրկիչն իսկ կը յայտնէ մեզի բացա-
յայտ ու մեկին խօսքերով. Ինչ որ
խնդրէք եւ հաւատաք թէ կ'առնուք,
ձեզի կը արուի:

Բայց ես, թերեւս ըսէ մէկը, ողոր-
մելի մեղաւոր մըն եմ, ի՞նչ բանի վրայ
կրնամ հիմնել այս հաստատուն յոյսը

Թէ ինչ որ կը խնդրեմ կ'ընդունիմ: — Յիսուսի Քրիստոսի խոստման վըայ, որ կ'ըսէ. «Խնդրեցէք եւ տացի ձեզ:» Խնչպէս կրնանք այլ եւս տարակուսիլ, թէ արդեօք մեր աղաչանքը լսելի պիտի ըլլայ թէ ոչ, կ'ըսէ Ս. Աւգոստինոս, երբ Աստուած՝ որ է ինքնին ճշմարտութիւն, կը խոստանայ մեզի՝ թէ խնդրածնիս կու տայ: — Իւր շնորհքը խնդրելու չէր յորդորեր զմեզ Աստուած, եթէ չուզէր տալ: Բայց կը տեսնենք որ Ս. Գրոց մէջ կրկին ու կրկին անգամ կ'ըսէ. Խնդրեցէք, հայցեցէք, աղօթա արարէք, բախեցէք, եւ բացցի ձեզ. եւ այլն, եւ վստահութեամբ խնդրելու համար մեր ամենասուրբ Փրկիչն ուզեց, որ իւր մեղի սորվեցուցած աղօթքին մէջ փրկութեան շնորհքը խնդրած ժամանակնիս, զինք ոչ թէ Տէր, հապա Հայր, «Հայր մեր» կոչենք, եւ այն վստահութեամբ մեր երկնաւոր Հօր դիմենք, ինչպիսի վստահութեամբ որ հիւանդ կամ օգնութեան կարօտ որդի մ'իւր երկրաւոր Հօր կ'ապաւինի:

Ապա ուրեմն աստուածային խոստումներուն յենլով՝ միշտ վստահութեամբ խնդրենք եւ ոչ թէ երկմտելով, հաստատուն եւ ապահով վստահութեամբ, ինչպէս Առաքեալն կ'ըսէ. «Պինդ կայցուք զխոստովանութիւն անշարժ յուսոյն, զի հաւատարիմ է որ խոստացան:» Աստուած իւր խոստումներուն վըայ հաւատարիմ է. ուրեմն մեր աղաչանքին ընդունելի ըլլալուն վըայ անպայման վստահութիւն ունենալու ենք: Եթէ երբեմն պատահի որ մեր դործած մեղքին հետեւութեամբ՝ աղօթքի մէջ ցամաքութիւն կամ անհանգստութիւն զգանք, դարձեալ չգաղթինք աղօթելէ: Աստուած անպատճառ մեզի կը լսէ. այո՛, այն ժամանակ յառաջուրնէ աւելի մեզի կը լսէ. վստակ մեր վըայ ամենեւին չվստահելով՝ բովանդակ յոյսերնիս Աստուծոյ բարութեան եւ հաւատարմութեան վըայ դրած կ'ըլլանք: Ո՛հ, որչափ հաճոյ է Աստուծոյ, երբ տառապանքի, տրտմութեան եւ փորձութեան ժամանակ յԱստուած միայն կը յուսանք,

առանց միտ դնելու այն յուսահատահան զգածումներուն, զոր այս վիճակիս մէջ կը զգանք: Այս է ահա զոր կը դուրս Առաքեալն յանձին Աբրահամու բտելով, «Որ յանդոյսն յուսով հաւատաց:»

Ս. Յովհաննէս կ'ըսէ. Աստուծոյ վրայ վստահ եղողն անպատճառ երջանիկ կ'ըլլայ. որովհետեւ Աստուած իրեն վստահացող այսպիսի հոգիները շնորհքներով կը զարդարէ: Յոյսն էր որ ամէն սեռի եւ հասակի մարտիրոսներու զօրութիւն տուաւ բռնակալներու, ամանջներու նաեւ մահուան դիմագրաւ ըլլալու: Եթէ երբեմն այնպէս երեւայ որ Աստուած մեր աղօթքին ու աղաչանքին խուլ է, սակայն եւ այնպէս մենք միշտ յարատեւենք աղօթքի մէջ, ըսենք Յովնայ հետ. «Եթէ արկղէ զձեռն իւր զինեւ հղօրն, եթէ ոչ խօսեցայց եւ յանդիմանեցայց առաջի նորա:» Եթէ դուն, Տէր իմ եւ Աստուած իմ, ներկայութենէդ մերժես զիս, պիտի չգադրիմ քեզի աղաչելէ եւ ողորմութեանդ վրայ վստահ

հանալէ: Այս եղանակաւ անվրէպ կ'ընդունինք մեր խնդրածը: Ընենք մենք ալ ըստ օրինակի Քանանացի կնոջ. Քրիստոսէն խնդրեց որ իւր դուստրը չար ոգիէն ազատէ: Տէրն մեր՝ Խս հեթանոսներու համար չեմ խաւրուած, ըսաւ: Կինն ասով չյուսահատեցաւ, հապա շարունակեց իւր թախանձանքը. Տէր, օգնէ՛ ինձի: Յիսուս ըսաւ. Չի՛ վայելր տղոց առջեւէն հացն առնուլ եւ շներուն նետել: Բայց կինն ըսաւ. Այո՛, ճշմարիտ է Տէր, սակայն շներն ալ իրենց տէրերուն սեղանէն ինկած փշրանքներէն կը կերակրուին: Յիսուս պատասխան տուաւ եւ ըսաւ. Կին՝ դու, մեծ է հաւատքդ. ուզածդ կատարուի. եւ իսկոյն աղջիկն առողջացաւ: «Ո՞ր կարգաց առ նա, եւ անտես արար զնա,» կ'ըսէ Սիրաք:

Ս. Աւգոստինոս աղօթքը՝ երկինքը բացող բանալի կ'անուանէ. աղաչանքը կ'ըսէ, երկինք կ'ըլլէ, իսկ ողորմութիւնն երկիր կ'իջնայ: Թագաւորազն մարդարէն աղօթքն ու աստուծային ողորմութիւնը մէկ կը համարի. «Օր-

Հնեալ է Աստուած, որ ոչ ի բացէ ա-
րար զաղօթս իմ եւ ոչ զողորմութիւն
իւր յիշեն:» Նմանապէս Ս. Աւգոստին-
ոս կ'ըսէ. Երբ կ'աղօթենք, կրնանք
ապահով ըլլալ որ Աստուած արդէն
լսած է պաղատանքնիս. ես այն ատեն
միայն հոգւով մխթարուած՝ փրկու-
թեանս յուսով ամրացած կը զգայի
ինք զինքս, երբ կ'աղօթէի եւ ինք
զինքս Աստուծոյ կը նուիրէի. եւ կար-
ծեմ ամէնուն ալ այսպէս կ'ըլլայ. որով-
հետեւ մեր փրկութեան ուրիշ նշան-
ներն անստոյգ եւ խաբէպատիր են.
բայց թէ վստահութեամբ խնդրողին
կը լսէ Աստուած, ճշմարտութիւն մըն
է այս, եւ այնպիսի ստոյգ եւ անվրէպ
ճշմարտութիւն, ինչպէս անվրէպ է որ
Աստուած իւր խոստումները չի կրնար
չկատարել:

Եթէ մեր անձը շատ տկար կը զգանք
մեր պարտքերուն կատարման արդելք
եղող մեծամեծ դժուարութիւններու
յաղթելու, քաջալերութեամբ Առա-
քելոյն հետ ըսենք. «Յամենայնի կա-
րող եմ այնու՝ որ զօրացոյցն զես:»

Ոմանց պէս մենք ալ չըրենք՝ Չեմ
կրնար. վրաս չեմ վստահի: Բնակա-
նապէս մեր անձնական զօրութիւննե-
րովն ոչինչ կրնանք ընել, բայց Աստու-
ծոյ շնորհքովն ամէն բան կրնանք: Եթէ
Աստուած մէկու մ'ըսելու ըլլար թէ՝
սա լեռը ուսիդ վրայ առ եւ մէկ կողմ
տար, էս քեզի կ'օգնեմ, ստուգիւ յի-
մար կամ անհաւատ կ'ըլլար այն անձը՝
եթէ ըսէր. Չեմ ուզեր յանձն առ-
նուլ, որովհետեւ տանելու բաւական
զօրութիւն չունիմ: Երբ ուրեմն մեր
խեղճութիւնն ու տկարութիւնը կը
զգանք, երբ փորձութիւններէ սաստիկ
յարձակումներ կը կրենք, քաջալեր-
ւինք, մերաչառներն երկինք վերցնենք
եւ Գաւթին հետ գոչենք. Աստուած
է իմ օգնականս, ես չեմ վախնար,
ի՞նչ կրնայ ընել ինձի մարդ: Երբ
զԱստուած վստացնելու վտանգի մէջ
ենք կամ կարեւոր բանի մը մէջ
չենք գիտեր թէ ի՞նչ որոշում տալու
ենք, հոս ալ թագաւորաբար մարդա-
րէին հետ ըսենք. «Տէր, լոյս իմ եւ
կեանք իմ, ես յուսմե՞ երկեսոյց:» Եւ ա-

պահով բլանք որ Աստուած զմեզ կը լուսաւորէ եւ ամէն դժբախտութենէ կը զգուշացնէ, կը պահպանէ:

Թերեւս ըսէ մէկը. Ես մեղաւոր եմ, եւ Ս. Գրոց մէջ գրուած է որ Աստուած մեղաւորներուն չի լսեր: Ս. Թովմաս կը պատասխանէ. Այս խօսքերն Աւետարանի մէջ ի ծնէ կոյրն ըսած էր, մինչդեռ տակաւին կատարեւապէս չէր լուսաւորուած: Սակայն, կը շարունակէ Ս. Թովմաս, վերոյիշեալ խօսքը կ'արժէ այն մեղաւորին, որ իբր մեղաւոր կ'ազօթէ, այսինքն՝ ի նպաստ իւր մնլութիւններուն, զոր օրինակ բարեկամէն վրէժ խնդրելու կամ չար դիտաւորութիւնները դարձադրելու համար Աստուծոյ օգնութիւն կը խնդրէ. նմանապէս այն մեղաւորներուն կը պատշաճի, որոնք Աստուծոյ երջանկութիւն կը խնդրեն, սակայն միւս կողմանէ ամենեւին բաղձանք չեն ունենար մեղքի խորխորատէն ելլելու: Այն այսպիսի դժբախտներ, որոնք կը սիրեն այն շղթաները, որոնցմով սատանան զիրենք կաշկանդած է: Այսպիսւոյն ա-

զօթքն երբեք լսելի չ'ըլլար Աստուծոյ առջեւ, որովհետեւ յանդգնութիւն եւ սրբապնդութիւն է: Ինչպիսի յանդգնութիւն կ'ըլլար, եթէ մէկն իշխանէ մը շնորհք խնդրէր, զոր ստէպ վշտացուցած է եւ դարձեալ միտքը դրած է վշտացնել. “Եթէ յաճախեցէք յազօթս, ոչ լուայց ձեզ, զի ձեռք ձեր լի են արեամբ:” Ամպարիշտ Անտիոքոս միայն վերահաս պատժէն ազատելու յուսով աղօթելուն համար՝ որդնալից սատակեցաւ:

Երբ մեղաւոր մը տկարութեամբ կամ անզգուշութեամբ կը մեղանչէ, եւ գործած մեղքին վրայ կը ցաւի եւ անպիտան հետեւ չգործելու տրամադրութիւն կ'ունենայ, եւ Աստուծոյ յարատեւ կը խնդրէ որ խզէ մեղքի կապանքները, կրնայ ապահով ըլլալ որ իւր պաղատանքն Աստուծոյ առջեւ լսելի կ'ըլլայ, որովհետեւ Աստուած յայտնի ըսած է. “Որ խնդրէ — ըլլայ մեղաւոր, ըլլայ արդար — առնու:” Յիսուս Քրիստոս Աւետարանին մէջ կ'ըսէ՝ որ մարդը բոլոր ունեցած հացը բարե-

կամութեան համար չտուաւ իւր բարեկամին. հապա թախանձալից ժտանալին համար: Ուրեմն յարատեւ աղօթքը կը շարժէ զՏէր նաեւ ի նպաստ անոնց՝ որ անոր բարեկամութեան մէջ չեն: Բարեկամութեան չըրածը, կ'ըսէ Ս. Յովհանն Ոսկեբերան, աղօթքը կ'ընէ: Կը հաստատէ ալ որ աղօթքն Աստուծոյ քով աւելի մեծ զօրութիւն ունի քան թէ բարեկամութիւնը: Ամենեւին իսկ տարակոյս չկայ որ մեղաւորներն ինչ որ յարատեւ խնդրելու բլլան կ'ընդունին: Ս. Գրիգոր կ'ըսէ. 'Նոյն իսկ եթէ մեղաւորը խնդրէ, Աստուծոյ առջեւ ընդունելի կ'ըլլայ աղաչանքը: Ս. Հերոնիմոս կ'ըսէ որ մեղաւորն ալ կրնայ զԱստուած իւր հայրը կոչել, երբ կը խնդրէ Աստուծմէ որ զինքը դարձեալ իւր որդիներուն կարգն ընդունի. անառակ որդւոյն նման, որ դեռ թողութիւն չընդունած՝ Հայր իմ. մեղայ, ըսաւ: Եթէ Աստուած մեղաւորներու չլէր, կ'ըսէ Ս. Աւգոստինոս, ինչու որեմն մաքսաւորն Աստուծմէ շնորհք խնդրեց. սակայն Աւետարանին մէջ կը

կարդանք որ մաքսաւորն իւր խնդրածն ընդունեցաւ: Ամենէն աւելի հրեշտակամանն Թովմաս Ակուինացի այս խնդիրն ուշի ուշով քննելով՝ ստոյգ կը համարի մեղաւորին Աստուծոյ առջեւ լսելի բլլալը, եթէ խնդրէ. որովհետեւ կ'ըսէ, թէ եւ իւր աղօթքն արդիւնաւոր չէ, սակայն խնդրածն ընդունելու զօրութիւն ունի. վասն զի աղօթքին ազդեցութիւնն ոչ թէ մարդուն արդարութեան, այլ Աստուծոյ բարութեան վրայ է: Այսպէս կ'ըսէ նաեւ Գանիէլ աղօթած ժամանակը. "Խոնարհեցո՛ւ Աստուած իմ՝ զունինքո՛ւ եւ լուր ինձ. զի ոչ առ արդարութեանց մերոց արկանեմք զգութս մեր առաջիքո՛ւ, այլ վասն բազում գթութեանքո՛ւ Տէր,՝ երբ ուրեմն կ'աղօթենք, կը շարունակէ Ս. Թովմաս, մեր խնդրած շնորհքն ընդունելու համար հարկ չկայ որ Աստուծոյ բարեկամն բլլանք. որովհետեւ աղօթքն է որ զմեզ Աստուծոյ բարեկամ կ'ընէ: Շատ գեղեցիկ կ'ապացուցանէ տաիկայ Ս. Բեռնարդոս. Աղօթքը, կ'ըսէ, զոր կ'ընէ

մեղաւորը՝ մեղքերն իւր վրայէն թօթափելու համար, Աստուծոյ շնորհքին մէջ մանելու բաղձանքէն կը բղխէ: Այս փափագը տուրք մըն է, որ Աստուծոյ միայն կրնայ դաւ: Ինչո՞ւ ուրեմն այս բարի փափագը կու տայ Աստուած, եթէ պիտի չընդունի: — Ս. Գիրքը լեցուն է մեղաւորներու այսպիսի օրինակներով, որոնք աղօթքով փրկուած են: Այսպէս փրկուեցաւ Աքաբը, Մանասէ, Նաբուքոդոնոսոր եւ բարի աւագակը: Ո՛հրաշալի դոբութիւն աղօթից. երկու մեղաւոր Յիսուսին երկու կողմը Գողգոթա լեռան վրայ կը մեռնին. մէկը կ'աղօթէ՝ «Յիշեա՛ զիս», եւ կ'ազատի. միւսը չ'աղօթե՛ր՝ կը կորսուի:

Ս. Յովհանն Ռսկեբերան կ'ըսէ. երբեք չէ եղած որ զղջացած մեղաւորն Աստուծոյ աղօթած եւ լսելի եղած չըլլայ: — Բայց ինչո՞ւ եկեղեցական մատենադիրներու հեղինակութիւնն եւ բանաւոր միտքը վկայութեան կոչենք, քանի որ Յիսուս Քրիստոս ինքնին ըսած է. «Եկայք առ իս ամենայն վառ-

տակեալք եւ բեռնաւորք, եւ ես հանգուցից զձեզ:» «Բեռնաւորք» բառովս ըստ Ս. Հարց, մեղաւորները կը հասկըցունին, որ իրենց մեղքերուն բեռնն ենք եւ կը հեծեծեն, եւ եթէ Աստուծոյ ապաւինին, ըստ իւր խոստման, իրենց դարձն ու փրկութիւնը կ'ապահովընեն: Մեղքերուդ թողութեան այնչափ ստատիկ չես բաղձար՝ ինչպիսի ցանկութեամբ որ Աստուած քեզի ներել կը փափագի, կ'ըսէ Ս. Յովհանն Ռսկեբերան: — Չկայ շնորհք մը, որ եւանդուն եւ յարատեւ աղօթքով չստացուի, թէեւ խնդրողն ամէն տեսակ մեղքով բեռնաւորուած ըլլայ: Քաջալերուինք Ս. Յակովբայ խօսքերովը. «Ապա թէ ոք ի ձենջ իցէ նուաղեալ յիմաստութենէ, խնդրեսցէ յԱստուծոյ, որ տայն ամենայնի առատապէս եւ ոչ նախատէ:» Ուրեմն աղօթքով Աստուծոյ ապաւինողը լսելի կ'ըլլայ եւ բարութիւններով կը ղեղուի: Առաքեալը «եւ ոչ նախատէ» կ'ըսէ. ասով կ'ուզէ իմացընել որ Աստուած չի վարուիր այն մարդիկներուն պէս, որ երբ

մէկը զերենք երբեմն վշտացուցած ըւլայ եւ յետոյ անոնցմէ բան մը խնդրէ, խսկոյն ըրած յանցանքն երեսը կը զարնեն կը մերժեն: Ո՛չ բնաւ. Աստուած պոսպէս չ'ընէր. հոգի մը զինքն օգնութեան կանչելուն պէս եւ այն՝ փրկութեան օգտակար բան մը խնդրելու համար, թէ եւ աշխարհքիս ամէնէն յետին մեղաւորն ըլլայ, Աստուած անմիջապէս սիրով աղաչանքը կ'ընդունի, իբր այն թէ զինքն երբեք վշտացուցած չեւլայ, կը մխիթարէ եւ իւր շնորհքն առատապէս վրան կը հեղու: Յիսուս Քրիստոս զմեզ աղօթքի հրաւիրելու համար կ'ըսէ. «Ամէն ամէն ատեմ ձեզ, զի զոր ինչ խնդրիցէք ի Հօրէ իմմէ յանուն իմ, տացէ ձեզ»: Ասով կ'ուզէ ըսել. Քաջալերուէ, ո՞վ մեղաւոր. մի՛ կարծեր որ մեղքերդ արգելք կ'ըլլան Հօրդ դիմելու եւ փրկութիւնդ իրմէ յուսալու: Բնականաբար խնդրած շնորհքդ ընդունելու արժանի չես, պատժոյ միայն արժանի ես, սակայն իմ անունովս Հօրս դիմէ, իմ արդիւնքներուս զօրութեամբը բաղձա-

յած շնորհքդ խնդրէ, եւ կը խոստանամ նաեւ կ'երդնում որ («Ամէն ամէն, Ամէն ամէն ատեմ ձեզ» խօսքերը՝ ըստ Ս. Աւգոստինոսի, երգման մէկ տեսակն է) ինչ որ Հօրմէս խնդրես կ'ընդունիս: — Ո՛վ բարերար Աստուած, արդեօք խեղճ մեղաւոր մ'իւր անկմանէն ետեւ ինչ աւելի մեծ մխիթարութիւն կրնայ ունենալ, քան ստուգութեամբ գիտնալ՝ թէ ինչ որ Յիսուսի անունովը խնդրէ կ'ընդունի: Յաւիտենական փրկութեան հարկաւոր եղած բաները կը տրուին, վասն զի ժամանակաւոր բարիքներու նկատմամբ վերն ըսինք որ Աստուած երբեմն կը զանազան մեղք՝ մեր փրկութեան վնասակար ըլլալուն պատճառաւ. սակայն հոգեւոր բարութիւններու նկատմամբ Աստուծոյ խոստումը պայմանական չէ, հապա առանց պայմանի, եւ այն ամէն բաները՝ զորոնք Աստուած առանց պայմանի խոստացած է, ընդունելու ամենահաստատ վստահութեամբ խնդրելու ենք, ինչպէս կ'ըսէ Ս. Աւգոստինոս: Եւ ի՞նչպէս կրնայ Աստուած զլա-

նալ, կը շարունակէ նոյն Սուրբը, երբ վստահութեամբ կը խնդրենք: Աստուած՝ մեր շնորհք ընդունելու բաղձանքէն աւելի մեծ բաղձանք ունի՝ մեզի հոգեւոր բարութիւն տալու:

Երբ անկողիթ կ'ըլլանք շնորհք խնդրելու, այն ժամանակ Աստուած ամէնէն աւելի կը բարկանայ մեզի: Ի՞նչպէս կրնայ չլսել Աստուած հոգւոյ մ'աղաչանքը, քանի որ իրեն ամէնէն աւելի հաճելի եւ սիրելի խնդիրը կ'առաջարկէ: Եթէ հոգի մ'ըսէր Աստուծոյ՝ Տէր, ես քեզմէ ոչ հարստութիւն, ոչ վայելք, ոչ պատիւ կը խնդրեմ, հապա միայն քու շնորհքդ կը հայցեմ. մեղքերէս ազատէ զիս, քու սէրդ տուր ինծի, շնորհք տուր ինծի որ կատարելապէս համակերպիմ քու աստուածային կամայդ, շնորհէ երջանիկ մահ եւ հուսկ ուրեմն երկնից արքայութիւն. ինչպէս արդեօք կրնար չլսել Աստուած այսպիսի հոգւոյն: — Ուրեմն ո՞ր աղաչանքը պիտի հաճիս լսել, ո՞ր Աստուած իմ, կ'ըսէ Ս. Աւգուստինոս, եթէ քու աստուածային կամքիդ համաձայն ե-

ղած խնդրուածքը չլսես: — Բայց Աստուծոյ հոգեւոր շնորհք խնդրած ժամանակնիս մեր վստահութիւնը կենդանացընողն են Յիսուսի Քրիստոսի սա խօսքերը, «Իսկ եթէ դուք որ չարքէք զիտէք պարզեալ բարիս տալ որդւոյ ձերոց, ո՞րչափ եւս առաւել Հայրն ձեր յերկնից տացէ բարիս այնոցիկ, որ խնդրեն ինձանէ:» — Գուք որ այնչափ շահախնդիր էք, կ'ըսէ Փրկիչը, եւ ձեր անձնասիրութեամբը հանդերձ ձեր որդիներուն խնդրածը չէք կրնար զանալ, ո՞րչափ եւս առաւել ձեր երկնաւոր Հայրը՝ հոգեւոր բարիք կը շնորհէ ձեզի, որ երկրաւոր հօր մ'իւր որդիները սիրածէն շատ աւելի գործովաւիր կը սիրէ զձեզ:

Գ.

Յարստեւութեամբ աղօթելու վրայ:

Ուրեմն աղօթքնիս խոնարհութեան եւ վստահութեան հետ միացած պիտի ըլլայ: Սակայն յարստեւելու եւ յաւիտենական երանութեան հասնելու համար ասիկայ դեռ բաւական չէ:

Այս կամ այն աղօթքը կարենայ թերեւս մեր խնդրած այս կամ այն շնորհքն ընդունիլ. բայց եթէ յարատեւ չենք խնդրեր, չենք կրնար ցվախճան յարատեւութեան շնորհքը ստանալ. ըստ որում ասիկայ շատ մը շնորհքներու հիմն է, որ ցմահ շարունակուած աղօթքով կրնայ ստացուիլ: Յաւիտենական երանութեան շնորհքը միմիակ չէ, հապա բազմաթիւ շնորհքներու շղթայ մը, որուն վերջին օղակը յարատեւութեան շնորհքն է: Շնորհքներու տողանք մեր աղօթքի տողանին արդիւնքն է, այնպէս որ բնդ աղօթելէ դադրիլ՝ ամէն շնորհքի շղթան՝ որ զմեզ յաւիտենական երանութեան պիտի հասցընէր, կը խառնակի եւ մենք երջանիկ չենք ըլլար:

Տրիգնետեան սուրբ ժողովքն ալ կ'ուսուցանէ որ չենք կրնար յարատեւութեան շնորհքը վաստակիլ. սակայն Ս. Աւգոստինոս կ'ըսէ որ մասամբ իւրեք աղօթքով կարող կ'ըլլանք վաստակելու: Հ. Սուարէզ կ'ըսէ որ՝ Աղօթոյն անվնաս կ'ընդունի յա-

րատեւութեան շնորհքը. բայց ասիկայ ստանալու եւ երջանիկ ըլլալու համար յարատեւ պէտք է ըլլալ մեր աղօթքը: Նոյնը կ'ըսէ Քրիստոս Տէր մեր. «Պարտ է յամենայն ժամ յաղօթս կալ եւ մի ձանձրանալ:» Գարձեալ կ'ըսէ. «Արթուն կացէք այսուհետեւ, յամենայն ժամ աղօթս արարէք, զի արժանի լինի՝ ջիւք... կալ առաջի Որդւոյ մարդոյ:» — Նմանապէս հին Կտակարանի մէջ գրուած է. «Աղերսեան դադար առաջի երեսաց. Աստուծոյ: — Եւ յամենայն ժամ օրհնեսցես դու զՏէր Աստուած քո, եւ ի նմանէն խնդրեսցես դու՝ որպէս զի ուղղեսցին ճանապարհք քո:» — Պաւլոս Առաքեալ իւր աշակերտներուն թախանձանքով մշտապէս աղօթք կը յանձնէ. «Անդադար աղօթս արարէք: — Աղօթից ստէպ կացէք, աջնեկ ի նմին դոհութեամբ: — Կամ զի արք կայցեն յաղօթս յամենայն տեղիս:» — Տէրն մեր կը փափաղի յարատեւութեան շնորհքը կամ յաւիտենական երանութիւնը տալ. սակայն յարատեւ խնդրողին միայն կու տայ: Շատ

մը մեղաւորներ այնչափ կը յառաջանան շնորհքով, որ դարձի կու գան եւ իրենց մեղաց թողութիւն կ'ընդունին. բայց յետոյ յարատեւութեան շնորհքը խնդրելէն դադրելով՝ դարձեալ կ'իյնան եւ դարձեալ ամէն բան կը կորսնցընեն:

Բաւական չէ անգամ մը միայն կամ երբեմն երբեմն յարատեւութեան շնորհքը խնդրել. պէտք ենք անընդհատ ամէն օր խնդրել: Այսօր խնդրողը՝ այսօրեան համար կ'ընդունի. եւ եթէ վաղը չլինդէ, վաղը կ'իյնայ: Քրիստոս ասիկայ կը ցուցընէ մեզի այն առաւելին մէջ, ուր կրկին ու կրկին անգամ եւ ժողովեամբ խնդրուելէն վերջը՝ մարդն իւր բարեկամին հաց տուաւ. «Ասեմ ձեզ, եթէ ոչ յարուցեալ տայցէ նմա վասն բարեկամութեանն, սակայն վասն ժողովեանն յարուցեալ տայցէ նմա՝ զինչ եւ պիտոյ իցէ:» — Ս. Աւգոստինոս կ'ըսէ. եթէ բարեկամ մը պարզապէս ժողովեանէն աղատելու համար, խնդրուած հայն ակամայ կու տայ, ո՞րչափ եւս

առաւել մեր յարատեւ խնդրած շնորհքը պիտի տայ մեզի Աստուած, այն բարձրագոյն էակը՝ որ անսահման բարութիւն է, որ սաստիկ կը փափագի իւր բարութեան մասնակից ընել զմեզ եւ աղօթելու կը հրաւիրէ զմեզ, եւ կը տհաճի երբ իրմէ բան մը չենք խնդրեր: — Ապա ուրեմն Տէրն մեր յաւիտեանական երանութիւնն եւ առ այս հասնելու ամէն միջոցները տալ կը փափագի, սակայն կ'ուզէ միանգամայն որ շարունակ եւ գրեթէ թախանձանքով խնդրենք իրմէ: Թէեւ մարդիկ թախանձողներուն չեն կրնար հանդուրժել, սակայն Աստուած ոչ միայն կը հանդուրժէ երբ զինքը կը թախանձենք, հապա կը պահանջէ որ շնորհք, բայց գլխաւորաբար՝ յարատեւութեան շնորհքը խնդրելով զինքը ձանձրացընենք: Ս. Գրիգոր կ'ըսէ. Աստուած կ'ուզէ որ աղօթքով իրեն գէմ բռնութիւն բանեցընենք, եւ այս բռնութիւնն ոչ թէ կը նեղացընէ զինքը, այլ մանաւանդ թէ զինքը կ'ամօքէ: Ուրեմն յարատեւութեան շնորհքը

ստանալու համար՝ պէտք ենք առտու եւ իրիկուն, մտածականի, պատարագի մէջ, Ս. Հաղորդութիւն ընդունած եւ ուրիշ ամէն բարեպաշտ կրթութեանց ժամանակ ինք զինքնիս Աստուծոյ նուիրել. գլխաւորաբար փորձութեան ժամանակ ամէնէն աւելի անընդհատ դռներու ենք. “Տէր, օգնեա՛ ինձ. Տէր, յընկերել ինձ փութա. Կա՛լ զձեռս քո ի վերայ իմ. Մի՛ թողուր զիս. Ողորմեաց ինձ, Տէր՝” — Ասկէ աւելի ի՞նչ դիւրին բան կայ։ Սաղմոսերգութեամբ արեւին՝ “Եւ աղօթք իմ առ Աստուած վասն կենաց իմաց” խօսքին վրայօք այսպէս կ’ըսէ եկեղեցական մատենագիր մը. Եթէ ըսէ՝ մէկը՝ չեմ կրնար պահք պահել, չեմ կրնար ողորմութիւն տալ, այնպիսւոյն պէտք է ըսել որ աղօթէ. որովհետեւ աղօթք ընել չեմ կրնար չի կրնար ըսել, ինչու որ աղօթելէն զատ ի՞նչ դիւրին բան կայ։ — Ուրեմն աղօթելէ երբեք չգադրինք, ստիպենք զԱստուած որ մեզի օգնութեան հասնի, որովհետեւ ասիկայ իրեն շատ հաճոյ է, ինչպէս Ս.

Հերոնիմոս ալ կ’ըսէ. Աղօթքն արչափ յարատեւ եւ թախանձող է, այնչափ հաճոյ է Աստուծոյ։

Երանի անոր՝ կ’ըսէ Փրիլին մեր, որ զիս կը ըսէ եւ անդադար աղօթքով կը հսկէ իմ ողորմութեանս դրան առջեւ։ Երանելի են անոնք՝ կ’ըսէ մարգարէն, որոնք Աստուծոյ կը սպասեն։ Յիսուս զմեզ աղօթելու կը յորդորէ. բայց ի՞նչպէս կը յորդորէ։ “Խնդրեցէք, հայցեցէք, բախեցէք” ըսելով։ Կարծեմ Հայցեցէք միայն ըսելը բաւական կ’ըլլար. ինչո՞ւ ուրեմն խնդրեցէք, բախեցէք եւ այլն յաւելուածը կ’ընէ։ Տէրն մեր ասիկայ աւելցուցած է մեզի սորվեցընելու համար որ աղօթած ժամանակնիս աղքատ մուրացիկներու նման ինք։ Ասոնք մէկ անգամ մերժուելով՝ ետ չեն քաշուիր. դարձեալ եւ դարձեալ իրենց աղաչանքը կը կրկնեն։ Եթէ տանուտէրը չ’երեւար, դուռը կը բախեն, հանդարտ եւ երկայն ժամանակ կը սպասեն մինչեւ որ բան մ’ընդունին։ Նմանապէս Աստուած կ’ուզէ որ մենք ալ այսպէս ընենք, եւ ասոնց

նման չյոգնինք իրմէ խնդրելէ, որ լոյս եւ հարկաւոր զօրութիւնը տայ մեզի, որուն կարօտ ենք երջանիկ ըլլալու համար: Մեղքի կամ մահուան վտանգի մէջ գտնուողը ծանրապէս կը մեղանչէ կ'ըսէ Աստուծոյ, եթէ չ'աղօթեր. նմանապէս այն անձը՝ որ մէկ կամ երկու ամիս աղօթքը կը թողու. բայց ասիկայ փորձութեան ժամանակէն դուրս իմանալու է. որովհետեւ եթէ սաստիկ փորձութեան ժամանակ Աստուծոյ զօրութիւն չի խնդրեր, մահուան կը մեղանչէ. որովհետեւ աղօթքի զանցառութեամբ ինքզինք իյնալու վտանգի մէջ կը գնէ:

Թերեւս ըսէ մէկը. եթէ Աստուած յարատեւութիւն տալ կրնայ եւ կ'ուզէ, ինչու խնդրած ժամանակս մէկ անգամով չի տար: — Ս. Հարբ այլեւայլ պատճառներ յառաջ կը բերեն թէ ինչու Աստուած աս չ'ըներ: Աստուած մէկ անգամով շնորհք չի տար, հապա կ'ուշացընէ նախ՝ որպէս զի մեր վստահութիւնը լաւ եւս փորձէ. երկրորդ՝ որպէս զի մեծ եռանդեամբ անոր փա-

փազինք. մեծ շնորհքները՝ կ'ըսէ Ս. Աւգոստինոս, շատ փափաղելով կը ստացունին. քանի մը ըսէ բազմալէն ետեւ ընդունուած իրր յարգի չ'ըլլար. ընդ հակառակն երկարատեւ տենչանքով առնուածը շատ յարգի կ'ըլլայ: Երրորդ՝ որպէս զի զինքը միշտ յիշենք: Եթէ մեր յարատեւութեան եւ փրկութեան վրայ ապահով ըլլայինք եւ փրկութեան հասնելու համար աստուածային օգնութեան միշտ կարօտ չըլլայինք, զԱստուած իսկոյն կը մոռնայինք: Արտօտութիւնն է որ աղքատները ստէպ ստէպ հարուստներուն դռներուն դիմելու կը ստիպէ: Ուրեմն զմեզ յինքն ձգելու, զմեզ ստէպ ստէպ իւր ոտքին քով տեանելու եւ մեզի առատապէս պարգեւ բաշխելու համար՝ Աստուած փրկութեան կատարեալ շնորհքը մինչեւ մահուան ժամը կ'ուշացընէ: Զորրորդ՝ Աստուած մեկ անգամով չ'ըներ կը վարուի, որպէս զի այս եղանակաւ աղօթքով առաւել եւս աշարուանակ աղօթքով առաւել եւս անոր սիրոյն մէջ ածինք: Աղօթքը՝ աստուածային սիրոյ անխղճի մէկ կապն է,

կ'ըսէ Ս. Ոսկեբերան, որովհետեւ Աստուծոյ հետ խօսելու կը սովորեցընէ զմեզ: Եւ արդեամբ, ինչ բան արդեօք աւելի յարմար է Աստուծոյ սէրը պայծառ բացերով արծարծելու ի մեզ, քան մշտատեւ աղօթքն ու վստահութիւնը, որոնցմով մեր ուղած շնորհքներն Աստուծմէ կը յուսանք:

Որչափ պէտք ենք աղօթել: Միշտ: — Աղօթելէ երբեք պիտի չդադրինք, կ'ըսէ Ս. Ոսկեբերան, մինչեւ որ նպատակաւոր վճռով մ'երջանկութիւնը չխոստացուի, այսինքն՝ մինչեւ ի մահ: Ապահովապէս երջանիկ է այն անձը, որ հաստատապէս որոշած է աղօթել մինչեւ որ երջանիկ ըլլայ: — «Ընթանալ ամենեքին ընթանան, բայց մի դը առնու զյաղթութեանն:» Ուրեմն երջանիկ ըլլալու համար բաւական չէ միայն աղօթել, հապա պէտք է աղօթել մինչեւ որ պսակն առնուի, զոր Աստուած ցվախճան յարատեւողներուն կը խոստանայ:

Եթէ կ'ուզենք երջանիկ ըլլալ, պէտք ենք Գաւթին պէս ընել, որ աշուրները

միշտ Աստուծոյ վրայ ուղղած էր, որպէս զն Աստուծմէ օգնութիւն գալով՝ իւր թշնամիներուն վրայ յաղթութիւն կանգնէ: Մարդուս թշնամին անդադար դարանակալ է յարձակում ընելու եւ զմեզ դահավիժելու. մենք ալ ուրեմն ինք զինքնիս պաշտպանելու համար անդադար զէջքերը ձեռուրնիս առնունք եւ գոչենք թագակապ մարդարէին հետ. «Հալած եցից զթշնամիսն իմ, եւ հասից նոցա. եւ ոչ դարձայց ի նոցանէ» մինչեւ սպառեցից զնոսա:»

— Բայց այս անհրաժեշտ ու դժուարին պատերազմին մէջ յաղթութիւնն ինչպէս պիտի ստանանք: Յարատեւ աղօթքով, կ'ըսէ Ս. Ագոստինոս, որ այնչափ պէտք է տեսել, որչափ պատերազմը կը տեսէ: Քանի որ պատերազմը միշտ կը տեսէ, կ'ըսէ Ս. Բոնաւենտուրա, մենք ալ պէտք ենք միշտ գթութիւն հայցել: «Վայ Լքելց սրտիւք, որք ոչ հաւատան Աստուծոյ: — Վայ այնոցիկ՝ որք կրուսին զհամբերութիւն:» — Վայ անոնց որ աղօթքը կը թողուն: Ս. Պաւլոս կ'ապահովընէ զմեզ որ

կրնանք երջանիկ ըլլալ, միայն սա հետեւեալ պայմանով. «Միայն թէ զհամարձակութիւն եւ զպարծանս յուսոյն մինչեւ ի վախճան հաստատուն ունիցիմք:»

Աստուծոյ ողորմութեան եւ խստութեանը միջոց յենլով՝ ըսենք Առաքելոյն հետ. «Արդ՝ ո՞վ մեկնեացէ զմեզ ի սիրոյն Քրիստոսի, թէ անձկութիւն, թէ հալածանք, թէ սով, թէ մերկութիւն, թէ վիշտ, թէ սուր: Յայսմ ամենայնի առաւել յաղթեմք նովաւ՝ որ սիրեացն զմեզ: Քանզի հաստատեալ եմ՝ եթէ ոչ մահ, եւ ոչ կեանք, եւ ոչ հրեշտակք, եւ ոչ իշխանութիւնք, եւ ոչ զօրութիւնք, եւ ոչ որ կանս, եւ ոչ հանդերձեալքն, եւ ոչ կարողութիւն, եւ ոչ բարձրութիւն, եւ ոչ խորութիւն, եւ ոչ այլ ինչ արարած՝ կարէ մեկնել զմեզ ի սիրոյ անտի Աստուծոյ, որ ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր,» — որովհետեւ Աստուծոյ օգնութեամբն ամէն բանի կը յաղթենք, երբ ի սէր Յիսուսի կը պատերազմինք՝ որ իւր կեանքը մեզի համար զոհեց:

Հ. Հիպոդղեսոս Գուրացո՝ վանական կեանքով ինք զինք բուրովին Աստուծոյ նուիրելու համար՝ միտքը դրաւ իւր եկեղեցական պատուէն հրաժարիլ, բայց իւր կոչման անհաւատարիմ գրաւորութիւն վախճալով՝ այսպէս Աստուծոյ դիմեց. Տէր, հիմայ ես զիս ամբողջ քեզի նուիրած եմ. արդ՝ դուն ալ զիս մի՛ թողուր: Ներքին ձայն մը լսեց՝ որով Տէրն մեր իրեն կ'ըսէր. Ինձի կը վերաբերի զքեզ յորդորել որ զիս չթողուս: — Այն ատեն Աստուծոյ հաւատարիմ ծառան՝ աստուածային ողորմութեան վրայ յոյժ դրած՝ ըսաւ. Արդ ուրեմն, ո՞վ Աստուած իմ, դուն զիս չես թողուր, ես ալ զքեզ պիտի չթողում:

Եթէ կ'ուզենք որ Աստուած զմեզ չթողու, երբեք չզաղրինք իրմէ խնդրելէ որ մեզմէ չհեռանայ: Եթէ այսպէս ընենք, կրնանք ապահով ըլլալ որ միշտ մեզի օգնական կ'ըլլայ եւ չի թողուր երբեք, որ զինքը կորսնցընենք եւ իւր սէրէն բաժնուինք: Ուրեմն ոչ միայն յարատեւութեան շնորհքն եւ

ամէն կարեւոր միջոցներն ստանալու համար աղօթելու ենք, այլ նաեւ աղօթքը միշտ շարունակելու շնորհքը խնդրելու համար. որովհետեւ սարգաբէին բերնովն իւր ընտրեալներուն խոստացած այն մեծ պարգեւն այս է. «Հեղից ի վերայ տանն Գաւթի՝ եւ ի վերայ բնակչաց Երուսաղէմի զհոգի շնորհաց եւ զթուօթեան:» — Ո՛հ, ինչպիսի մեծ պարգեւ է աղօթքի հոգին, այսինքն՝ միշտ ու անդադար աղօթելու ատուածատուր շնորհ: Անդադար Ատուծմէ խնդրենք ասիկայ, որովհետեւ անդադար խնդրելով՝ անվերջ կ'ընդունինք յարատեւութիւնն եւ փրկուածութեան հարկաւոր շնորհքները. Տէրն մեր իւր խոստման մէջ երբեք անհաւատարիմ չի կրնար ըլլալ: Մեր երջանկութիւնը յուսոյ վրայ հաստատուած է, կ'ըսէ Պօղոս Առաքեալ: Այն յոյսը՝ որով միշտ կ'աղօթենք, փրկութիւնն իսկ կ'ապահովցնէ. յոյսն է որ սուրբ քաղքին դռները կը բանայ, կ'ըսէ Բեդա:

Վ Ե Ր Զ Ա Բ Ա Ն

Աստուած խնդրողին աղօթքի հարկաւոր շնորհքները կու տայ:

Որովհետեւ երջանիկ ըլլալու համար աղօթքն անհրաժեշտ հարկաւոր է, ուրեմն պէտք ենք ընդունիլ, որ իւրաքանչիւր ոք աղօթել կարենալու համար ատուածային օգնութիւնն ունի եւ ասոր համար ուրիշ մասնական շնորհքներու կարօտ չէ. յետոյ կրնայ ատուածային օրէնքը կատարելու եւ միշտ պահպանել կարենալու համար հարկաւոր շնորհքներն աղօթքով ընդունիլ: Ըստ այսմ կորսուողն երբեք չի կրնար ըսել որ փրկութեան հարկաւոր օգնութիւնը չունէր: Ինչպէս որ Տէրն մեր ի բնական կարգի իրաց ուղած է որ մարդս մերկ եւ շատ մը կարօտութիւններով աշխարհք գայ, բայց ատուած է միանգամայն ձեռք եւ միտք, որոնցմով կարօտացածը հոգալ կարենայ, նմանապէս ի գերբնական կարգի

մարդս կը ծնանի իւր անձնական զօրութեամբը փրկուած իւնը գործելու բուրրովին անկարող եւ անկարելի վիճակի մէջ. բայց Աստուած բոտ իւրում բարութեան ամէնուն աղօթքի շնորհքը կու տայ, որուն միջոցաւ կրնան երանութեան ամէն շնորհքներն ընդունիլ:

Աստուած կ'ուզէ որ ամէնքնիս ալ երջանիկ ըլլանք եւ ասոր համար է որ Յիսուս Քրիստոս մեռաւ: Երջանիկ ըլլալու համար Աստուած իւր կողմանէ ամէնուն հարկաւոր շնորհքները կու տայ, եւ ամէնքնիս ալ պէտք է որ երջանիկ ըլլանք, եթէ Աստուծոյ շնորհքներուն հաւատարիմ գտնուինք: Մենք ամէնքս պարտական ենք հաստատապէս յԱստուած յուսալ որ յաւիտենական կեանքը պիտի շնորհէ մեզի. եթէ ապահով չըլլայինք որ Աստուած ամէնուն աղօթելու շնորհք կու տայ, առանց ուրիշ մասնական շնորհքներու կարօտելու, անկարելի էր առանց առանձինն յայտնութեան մեր երջանկութիւնը յուսալ:

Յուսոյ առաքինութիւնն այնչափ հաճոյ է Աստուծոյ, որ իրեն յուսացողներուն վրայ կը դուրգուրայ: Իրեն յուսացողին կը խոստանայ իւր թշնամիներուն վրայ յաղթութիւն, յարատեւութեան շնորհք եւ յաւիտենական կեանք. եւ հաստատապէս հաւատանք, որովհետեւ «Երկինք եւ երկիր անցցեն, եւ բանք իմ մի անցցեն»: Ս. Բեռնարդոս այս վճռոյն վրայ յեցեալ՝ կ'ըսէ. Մարդուս բովանդակ արդիւնքն իւր յոյսն Աստուծոյ վրայ դնելն է. որովհետեւ Աստուծոյ վրայ վստահացողը՝ Աստուծոյ ամենամեծ պատիւը կ'ընէ: Այլ մեծարէ Աստուծոյ զօրութիւնը, գլխութիւնն ու հաւատարմութիւնը, որովհետեւ կը հաւատայ որ Աստուած կամք եւ կարողութիւն ունի զինքն երջանկացնելու, եւ իւր խոստման մէջ անհաւատարիմ չի կրնար գտնուիլ: Արչափ մեծ է մեր յոյսը, այնչափ առատապէս կը հեղու մեր վրայ իւր գլխութիւնը, ինչպէս կ'ըսէ մարգարէն՝ «Եղիցի որորմութիւն քո Տէր ի վերայ մեր, որպէս յուսացաք ի քեզ»:

Յուսոյ առաքինութիւնն իրեն շատ հաճոյ բլլալով՝ ուղեց իբր պատուիրան մը զմեզ առ այն պարտաւորեւ, ինչպէս բոլոր աստուածաբանք կը սորվեցընեն եւ Ս. Գրոց այնչափ տեղերէն կը տեսնուի: Այս յոյսը պէտք է հաստատուն եւ ապահով բլլալ, ինչպէս Թովմաս Ագուինացին կը սահմանէ. Յոյսը յաւիտենական երջանկութեան ապահով ակնկալութիւնն է: Տրիդենտեան Ժողովքն ալ բացայայտ ասիկայ կը վարդապետէ: Ս. Պաւղոս իւր անձին նկատմամբ խօսելով կ'ըսէ. «Գիտեմ յո՛հ հաւատացեալն եմ, եւ հաստատեալ եմ, թէ կարող է զաւանդն իմ պահել յօրն յայն:» — Հոս կը տեսնուի քրիստոնէական եւ լոկ մարդկային յուսոյ մէջ եղած տարբերութիւնը: Մարդկային յոյսը՝ անստոյգ ակնկալութիւն մըն է միայն եւ չի կրնար երբեք մինչեւ ասուզութիւն հասնիլ, որովհետեւ միշտ տարակուսական է թէ արդեօք այս բանը խոստացող՝ կամքն ու միտքը չի՞ փոխեր կամ պիտի չփոխէ. բայց յաւիտենա-

կան փրկութեան քրիստոնէական յոյսը՝ նկատմամբ առ Աստուած ստոյգ է. որովհետեւ կրնայ եւ կ'ուզէ զմեզ երջանկացընել. ինչու որ իւր օրէնքը պահպանողին խոստացած է երջանկութիւնը, եւ խնդրողին հարկաւոր շնորհքներն ալ կու տայ, որպէս զի կարենայ օրէնքը պահպանել:

Ճշմարիտ է՝ թէ երկիւղը յուսոյ ընկերակիցն է, ինչպէս Ս. Թովմաս կ'ըսէ, սակայն այս երկիւղն ոչ թէ Աստուծմէ հապա մեր կողմանէ է. որովհետեւ ամէն մայրկեան կրնանք շնորհքն ընդունայն ընել՝ չգործածելով այնպէս ինչպէս պէտք էինք, եւ կամ մեր յանցանքովը շնորհաց գէժ արգելքներ հանելով: Տրիդենտեան Ս. Ժողովքը գտաւ պարտած է զանոնք՝ որ մարդուս կամաց ազատութիւնն բոլորովին բռնալով՝ կը հաստատեն թէ իւրաքանչիւր հաւատացեալ պարտաւորեալ է անմիջապէս ասուզութիւն ունենալ իւր յարատեւութեան եւ իւր յաւիտենական փրկութեան վրայ: — Որովհետեւ երանութեան հասնելու

Համար հարկաւոր է որ մարդս շնորհաց
գործակցի. եւ դժբախտաբար այս գործ-
ծակցութենէն աւելի անստոյգ բան
չկայ: Այսպատճառաւ Տէրն մեր կ'ուզէ
որ մեր անձին վրայ չվտառահինք, որպէս
զի մեր զօրութեան վրայ վտառհու-
թիւնը զմեզ յանդգնութեան չտանի.
ընդ հակառակն կ'ուզէ որ զմեզ երա-
նութեան հասցընելուն, եւ մեր առայս
վախճան խնդրած ամէն շնորհքներն ալ
տալ ուզելուն վրայ ապահով բլլանք,
եւ իւր բարութեան վրայ հաստատուն
եւ ստոյգ վտառհութիւն ունենանք: Ս.
Թովմաս կ'ըսէ որ Յաւիտենական երա-
նութիւնը լի վտառհութեամբ Աս-
տուծմէ ապասելլւ ենք, յուսալով իւր
ողորմութեան եւ դժութեան վրայ,
եւ այն հաւատքով որ Աստուած մեզի
երանութիւնը կրնայ եւ կ'ուզէ տալ:

Եթէ յոյսը որով մեր երանութիւնն
Աստուծմէ կը յուսանք, հաստատուն
եւ ստոյգ պէտք է բլլալ, որչափ եւս
առաւել շարժառիթը. ինչու որ եթէ
այս յուսոյն հիմը տարակուսական
բլլար, չէինք կրնար մեր երանութիւնն

եւ առ այս հարկաւոր միջոցները լի
վտառհութեամբ Աստուծմէ յուսալ
եւ ապասելլ: Ս. Պաւլոս կը պահանջէ
որ յուսոյ մէջ հաստատուն եւ ան-
շարժ բլլանք: Մեր յոյսը պէտք է
խարսխի նման անդդուելի բլլալ, ո-
րովհետեւ Աստուծոյ խոստմանց վրայ
հիմնուած է: — Այսպէս կ'ըսէ Ս.
Բեռնարդոս. Այսակնկալութիւնն մեզի
ընդունայն, այս յոյսը մեզի անստոյգ
չ'երեւար, որովհետեւ յաւիտենական
ճշմարտութեան խոստման վրայ հիմ-
նուած է: Ուրիշ տեղ մ'ալ այսպէս
կ'ըսէ. Երեք բան կը նշմարեմ, որոնց
վրայ կը յենու յոյսս. Աստուծոյ սէրը,
Աստուծոյ ճշմարտութիւնը, Աստուծոյ
ամենակարողութիւնը: Սէրը՝ որով Աս-
տուած զիս իբրեւ մանուկ կ'ընդունի,
իւր խոստմանց ճշմարտութիւնը, եւ
խոստումները կատարելու կարողու-
թիւնը:

Անոր համար Ս. Յակովբոս Առաքեալ
կը պահանջէ որ այն օգնութիւններն ո-
րոնց կարօտ ենք Աստուծմէ ստանց երկ-
մտելու եւ ընդունելու հաստատուն

վատահոռութեամբ խնդրենք. «Որ երկմիտն է՝ մի՛ ակնկալցի առնուլ ինչ յԱստուծոյ:» — Ս. Պաւղոս կը գովէ Արքահամ նահապետը՝ որ Աստուծոյ խոստմանց վրայ ամենեւին չտարակուսեցաւ, հապա հաստատապէս հաւատաց. — կարող է Աստուած առնել զամենայն, զոր խոստացաւ: Տէրն մեր կ'ապահովընէ զմեզ որ եթէ հաստատուն վատահոռութեամբ խնդրենք, մեր ամէն փափաքածը կ'ընդունինք: Միով բանիւ՝ Աստուած չ'ուզեր օգնել մեզի, երբ հաստատապէս չէնք հաւատար որ ինք մեզի ձեռնառն պիտի ըլլայ:

Ղերջապէս յաւիտենական փրկութեան եւ առ այս հարկաւոր միջոցներուն յոյսը՝ նկատմամբ առ Աստուած՝ պէտք է ստոյգ ըլլալ. այս ստուգութեան հիմերն են՝ ինչպէս քիչ մը յառաջ ըսինք, Աստուծոյ ամենակարողութիւնը, ողորմութիւնն ու հաւատարմութիւնը. սակայն այս հիմերու մէջէն ամէնէն հաստատունն եւ ապահովն է Աստուծոյ խոստմանց կատարման անվրէպ հաւատարմութիւնը՝ զոր

վասն արդեանց Յիսուսի Քրիստոսի խոստացած է մեզի թէ երջանիկ պիտի ընէ զմեզ եւ երանութեան հասնելու շնորհքները պիտի տայ: Թէեւ Աստուած ամենակարող եւ ամենողորմ է, սակայն չէինք կարող կատարեալ ստուգութեամբ յաւիտենական երանութիւնը յուսալ, եթէ Տէրն մեր ստուգապէս խոստացած չըլլար: Բայց պայմանական է այս խոստումը, այսինքն՝ եթէ բարի բարի գործքերով կը գործակցինք եւ վերոյիշեալ պայմաններուն համեմատ կ'աղօթենք: Անոր համար Ս. Հարք եւ աստուածաբանք միաբան կ'ընեն որ երանութեան հասնելու համար աղօթքը մի միակ միջոց է:

Եթէ ստոյգ չգիտնայինք որ Աստուած ամէնուն իրապէս աղօթելու շնորհքը կու տայ, առանց առ այս առանձին եւ ոչ ամէնուն սովորական շնորհաց կարօտելու, այն ատեն մեր յաւիտենական երանութիւնն Աստուծոյ յուսուած անստոյգ եւ պայմանաւոր շարժառիթ կ'ունենայինք: Եթէ ստոյգ գիտնամ որ աղօթելովս յաւիտենական

կեանքն ու առ այս հարկաւոր շնորհ-
ները պիտի ընդունիմ, եւ եթէ խըն-
դրեմ աղօթելու շնորհքը՝ պիտի չզլա-
նայ ինծի, ահա փրկութիւնս Աստուծմէ
յուսալուհաստատուն հիմ մ'ունիմ,
եւ ասոր վրայ ապահով կ'ըլլամ, բաւա-
կան որ ես զայն չմերժեմ: Բայց եթէ
աղօթքի հարկաւոր շնորհքն Աստուծմէ
ընդունելուս վրայ տարակուսէի, այլ
եւս փրկութիւնս Աստուծմէ ապասելու
ստոյգ հիմ չէի ունենար. այլ տա-
րակուսական եւ անստոյգ հիմ մը մի-
այն կ'ունենայի, իբր թէ աղօթքի հա-
մար պահանջուած առանձին շնորհ-
քը ինծի տալուն վրայ ապահով չեմ,
ինչու որ այս առանձին շնորհքը կրնար
ուրիշներուն ալ զնաւ: Այս պարա-
գայիս մէջ իմ փրկութեանս ան-
ստուգութեան սկիզբն ո՛չ միայն իմ
կողմանէս, հապա նաեւ Աստուծոյ
կողմանէ կ'ըլլար, եւ այլ եւս չէր գըտ-
նուեր քրիստոնէական յոյսը, որ ըստ
Առաքելոյն՝ անշարժ, հաստատուն եւ
սոյս պէտք է ըլլալ: Արդարեւ այլ
այնուհետեւ հնարաւոր չէի համարեր

որ քրիստոնեան կարենայ յուսոյ պա-
տուիրանը պահել եւ երանութիւնն
եւ առ այս հարկաւոր միջոցները լի
վստահութեամբ Աստուծմէ յուսալ,
եթէ ապահով չըլլայ որ Աստուծմէ մեր
ուղածին չափ ստէպ ստէպ աղօթելու
շնորհքը կու տայ, առանց ուրիշ ա-
ռանձին կամ մասնական օգնութեան
մը պէտք ունենալու:

Բաւականարար շնորհքը՝ զոր ամէն
մարդ կ'ընդունի, գործունեայ շնորհքն
ընդունելու կ'օգնէ մեզի, եթէ հաւա-
տարմութեամբ գործակցինք: Եթէ
բաւականարար շնորհաց հաւատարիմ
չենք գտնուիր, գործունեայ շնորհքէն ալ
կը զրկուինք, որով չեն կրնար արգարա-
նալ մեզու որները, դանդատեալով թէ
փորձութեանց դեմ դնելու զօրութիւն
չունին: որովհետեւ եթէ ամէնուն
տրուած սովորական շնորհաց օգնու-
թեամբ աղօթել ուզէին, իրենց պակ-
սած զօրութիւնը կրնային ստանալ եւ
փրկուիլ: Բայց եթէ մերժենք այս սո-
վորական շնորհքը՝ որով մարդս առանց
առանձինն եւ ոչ ամէնուն հասարակ

շնորհաց կարօտելու, դո՞նէ աղօթեւ
կրնայ եւ աղօթելով՝ օրինաց պահպա-
նութեան համար ամէն հարկաւոր զօ-
րութիւնը ստանալ, չեմ բմբուներ թէ
ինչպէս պէտք ենք հասկնալ Ս. Գրոյ
այն տեղերը՝ ուր Աստուած զհոգին կը
յորդորէ իրեն գառնալ, փորձութեանց
յաղթել, իւր կոչման հաւատարիմ
ըլլալ, եւ այլն: — Այո, կը կրկնեմ.
եթէ Աստուած ամէնուն այն շնորհքը
չտայ, որ հարկաւոր է աղօթելու եւ
աղօթքով յաւիտեանական փրկու-
թեան հասնելու, չեմ գիտեր թէ
ինչպէս պէտք ենք մեկնել Ս. Գրոյ
խօսքերը. չեմ գիտեր թէ ինչ բանի
կը ծառայէին քարոզիչներու յորդո-
րիչ խրատները, որ ամէն մեղաւորին
կ'աղագարեն. Ապաշխարեցէք, Աս-
տուծոյ ճամբան մտէք, այս ամէն ընե-
լու համար վստահութեամբ եւ յա-
րատեւութեամբ աղօթեցէք: Ի՞նչ
բանի կ'օգնէին այս յորդորիչ խօսքերը,
եթէ քրիստոնէական վարքի շնորհքը
կամ դո՞նէ աղօթել կարենալու շնորհ-
քը միայն զործունեաց շնորհք ունեցող-

ներուն տրուէր: Ուրեմն այն ատեն ի-
րաւացի կ'ըլլար մեղաւորաց տրուած
յանդիմանութիւնը՝ թէ շնորհաց
կ'ընդգիմանան, Աստուծոյ ձայնը կ'ան-
գոսնեն: Եթէ աղօթքի հարկաւոր
եղած հեռաւոր բայց զործունեաց
շնորհքէն զրկուած ըլլային, չեմ բմ-
բուներ թէ ինչպէս կրնային այս յան-
գիմանութիւններն ասոնց յարմարիլ:

Այս գրքայի շարադրելու ժամանակ
գիտաւորութիւնս էր Աստուծոյ բա-
րութիւնն ու նախախնամութիւնը գո-
վաբանել եւ մեղաւորաց օգնել, որ-
պէս զի շնորհքէն զրկուած ենք կար-
ծելով՝ չյուսահատին: Անոր համար
ասոնց առարկած ամէն պատճառները
ցրել բաղձացի, ցուցնելով որ դա-
տապարտուողը միայն իւր յանցան-
քովը յանդունդս կը գահավիժի. ու-
րովհետեւ Աստուած աղօթքի շնորհքը
մեկուն ալ չի զլանար, եւ աղօթքով
մարդ ամէն ցանկութեան եւ փորձու-
թեան յաղթելու զօրութիւնը կը ստա-
նայ: Գլխաւորաբար կը բաղձայի բո-

վանդակ մարդիկն աղօթքի յորդորել, որովհետեւ յաւիտենակա՛ն փրկութիւնը ստանալու համար գերազանց եւ զօրաւոր միջոցն աղօթքն է. ս՛հ երանի թէ աւելի եռանդեամբ եւ աւելի փութով աղօթէինք: Ո՛րչափ դժբախտ հոգիներ մեղքի մէջ կ'ապրին եւ վերջապէս ի կորուստ կը մատնուին, որովհետեւ չեն աղօթեր եւ հարկաւոր օգնութիւնը չեն հայցեր: Ո՛հ, դէշն այն է որ շատ քիչ քարոզիչ եւ խոստովանահայր իրենց խոստովանորդիներուն սրտին մէջ աղօթքը տպաւորելու կը ջանան. անկարելի է առանց աղօթքի Աստուծոյ պատուիրանները պահել եւ Աստուծոյ շնորհաց մէջ ցիւեռ մահաւ յարատեւել:

Աղօթքի անհրաժեշտ հարկաւորութիւնը թէ նոր եւ թէ հին կտակարանի ամէն զբօքերը մեզի կը սորվեցնեն. եւ ես աղօթքին հարկաւորութիւնը տեսնելով՝ Միաբանութեանս մէջ սո՛ւ սովորութիւնը մուծի որ մեր ամէն առաքելութեանց մէջ աղօթքի վրայ քարոզ տրուի:

Անգամ մ'ալ կ'ըսեմ, եւ քանի որ կ'ապրիմ կրկնելէ երբեք պիտի չդադրիմ. Մեր աղօթքէն միայն կախում ունի մեր փրկութիւնը: — Անոր համար ամէն բարեպաշտ մատենագիր իւր զբօքերուն մէջ, ամէն քարոզիչ իւր քարոյներուն մէջ, ամէն խոստովանահայր սպաշխարութեան խորհուրդը մատակարարելու ժամանակ պէտք են ամէնէն աւելի աղօթքն յանձնել, երբեք չյոգնին ըսելէ. թէ Աղօթեցէք, աղօթեցէք, մի՛ դադրիք երբեք աղօթելէ. որովհետեւ իսկապէս կրնաք առով երանութեան հասնիլ երբ կ'աղօթէք, եւ ստուգապէս ի կորուստ մատնուիլ՝ երբ չէք աղօթեր: Այնչափ լուսաւոր է այս նախադասութիւնս, որ եւ ոչ կաթողիկէայ դպրոց մը տարակուսի տակ ձգած է երբեք. Աղօթողն երանութեան հաւանք չնորհանքը կ'ընդունի եւ երկնի կ'ըլլայ: Բայց ի՞նչէր կ'աղօթեն եւ դժբախտաբար ի՞նչէր երկնի կ'ըլլան:

Յ Ա Ն Կ

Յառաջաքան թարգմանչին . . .	5
Յառաջաքան Հեղինակին	7
Գլուխ Ա. Աղօթքին հարկաւորութեան վրայ	11
Գլուխ Բ. Աղօթքին զօրութեան վրայ	43
Գլուխ Գ. Աղօթքի յատկութիւններուն վրայ	64
Ա. Խոնարհութեամբ աղօթելու վրայ	74
Բ. Վստահութեամբ աղօթելու վրայ	82
Գ. Յարատեւութեամբ աղօթելու վրայ	103
Վերջաքան. Աստուած խնդրողին ա- ղօթքի հարկաւոր շնորհները կու տայ	117

Հրատարակութիւնք

Եղբայրութեան

Անարատ Յղութեան Մ. Կոստին:

1. Մէզհէպէ գարը սէօզերէ ճէվապէր.
Տէրփիւնէն Հ. Մանուէլ վ.ին թէր-
ճիմսի. 1866: Թղթկզմ. 1-50, կիսլթ.
1-75, կկշի. 2-50:
2. Թէօփլէրէար Մարիամ Մագաղէնա-
ցիւնին կէճէլէրի. իթալիան լիսանընտան
Կ. Վ.ին թէրճիմսի 1862: Թղթկզմ.
1.—, կիսլթ. 1-25:
3. Հինն Աստուած. Գոնրատ Պոլանէնի
ժամանակակից վէպ. 1872: Թղթկզմ.
—35, կիսլթ. —50:
- III. Աւանջը գաթիմ. Գոնրատ Պոլանէնի
պիր Հրէպէսի. 1872: Թղթկզմ. —50,
կիսլթ. —75, լթկզմ. —90:
4. Յիսուս Էֆէնտիփղին միւսարէք եւ-
րէյնին եօրթուստնա տօգուզ կիւն-
լիւք հազըրլւզ. Առաքելեան Կ. Վ.ին
թէրճիմսի. 1874: Թղթկզմ. 2.—,
կիսլթ. 2-25, լթկզմ. 2-50, կկշի. 2-80,
կշկզմ. 3.—, ոսկեզ. 5.—:

5. Բերիսթիան թեֆերքիրլերի. Տերփլեան չ. Մանուէլ վ. ին թերճիմէսի. 1875: Թղթիկզմ. —.75, կիսլթ. 1.—:
6. Աղօթք Պատարաստութեան եւ Գոհութեան սրբոյ պատարագի, վասն իւրաքանչիւր աւուր շաբաթու. թարգմ. ի չ. Թադէս վ. Թառնեան. 1880: Թղթաւկազմ. 1.—, կիսլթ. 1.25, լթիկզմ. 1.50, կիլի 2.—:
7. Եէնի տուա քիթապը. 1839: Թղթիկզմ. 2.—, կիսլթ. 2.25, լթիկզմ. 2.45, կիլի. 2.90, կիլիզմ. 4.50, կիլիզմ. ոսկ. 6.—:
8. Լէյալի Օգոստինոս (Գիլէլբ Ս. Օգոստինոսի): Ինչարէ եպիսկոպոսու Առաքելեան Կարապետ վ. ին թերճիմէսի. 1881: Թղթիկզմ. 2.—, կիսլթ. 2.30, լթիկզմ. 2.60, կիլի 2.90:
9. Լուրս միւճիգաթ լարը: Ինչարէ եպիսկոպոսու Առաքելեան Կարապետ վ. ին թերճիմէսի. 1881: Թղթիկզմ. 1.50, կիսլթ. 1.75, կիլի 2.50:
10. Աղօթագիրք պաշտօնասիրաց սրբոյն Յովսէփայ Աստուածաձօր ի չ. Ղեւոնդ վ. Յովսէփեան 1883: Թղթիկզմ. 2.—, լթիկզմ. 2.50, կիլի 2.80, կիլիզմ. 4.20, կիլիզմ. ոսկ. 4.50:
11. Ֆիքիր տուսընա միւթէալիզ Հազգ մասալէր Թ. Ա. Տերփլեան Մանուէլ վ. ին թերճիմէսի 1884: Թղթիկզմ. —.50, կիսլթ. —.75, լթիկզմ. 1.—, կիլի. 1.25:
12. Տուա քիթապը ազիզ Պէքիրին վէ Ս. Յովսէփին իպատէթիկզարլարը ինչն: Ինչարէ եպիսկոպոսու Առաքելեան Կարապետ վ. ին թերճիմէսի. 1884: Թղթաւկազմ. 2.—, կիսլթ. 2.25, լթիկզմ. 2.50, կիլի. 2.85, կիլիզմ. 4.50, կիլիզմ. ոսկ. 6.—:
13. Մէկնութիւն (Համառոտ) նկարագրաց ճշմարիտ կրօնի, գրեալ ի Ճէրաիլ Կարգ. թրգմ. ի. Սամուէլ վ. Գաթրճեան. 1885: Թղթիկզմ. —.50, կիսլթ. —.75:
14. Մարկելլինոս կամ Եկեղեցի առ Կոստանդիանուսի, թրգմ. չ. Ն. վ. Ա. գերեան. 1886: Թղթիկզմ. 1.—, կիսլթ. 1.25: Գէոյեմ Մայիս այը, եախուս Նէվլմարզ Մաճի Խէրիէմ. 1888: Թղթիկզմ. 1.—, կիսլթ. 1.25, լթիկզմ. 1.50:
16. Նմանութիւն Յիսուսի Բրիտանոսի. Թովմաս Գեմրացի: Թրգմ. չ. Թադէոս վ. Թառնեան. 1894: Թղթիկզմ. 3.50, կիսլթ. 3.75, լթիկզմ. 4.—, կիլի. 4.35, կիլիզմ. ոսկ. 5.20:
17. Հոգի կրօնաւորական, 1894: Թղթիկզմ. 1.50, կիսլթ. 1.75, լթիկզմ. 2.—, կիլի. 2.35, կիլիզմ. ոսկ. 3.20:
18. Լուրեանեան Լիւսանիայի վրայ Մասալկաներ: Թարգմ. Ստեփան վ. Մէլքիսէդէկեան, Արքեպիսկոպոս Տիւղիոյ (Հրթիւ. Եպի. Կարնոյ), 1896: Թղթիկզմ. 3.—, կիսլթ. 3.25, լթիկզմ. 3.50, կիլի. 4.—, կիլիզմ. ոսկ. 5.—:
19. Մասնիկի Մարեմայ Գասերաց «Բարեպաշտական Միութեանց», ի Տ. Աբ. Փասաերի. Թրգմ. ի չ. Մանուէլ Մաշուրեան 1898: Թղթիկզմ. 1.50, կիսլթ. 1.75, լթիկզմ. 2.—, կիլի. 2.50, կիլիզմ. ոսկ. 3.50:
20. Սկզբու նը կրօնաւորական կենաց: Թրգմ. չ. Ա. վ. Սէֆէրլեան 1898: Թղթիկզմ. 1.—, կիսլթ. 1.25, լթիկզմ. 1.50, կիլի. 2.—, կիլիզմ. ոսկ. 3.—:

21. Ս. Ա. Լիկուորեայ Աղօթք գլխաւոր
միջոց երանութեան հասնելու: Գերմա-
ներէնէ թրգմ. Հ. Գ. Փանչիկեան 1899:
Թղթ կգմ. 1. —, կիսլթ. 1.25, լթ-կգմ.
1.50, կիշլ. 2.—, կշկգմ. ոսկ. 3.—:

(Գիններն ֆրանքով են:)

ՈՒՂՂԵԼԻՔ

Էջ 52՝ առջ 8 կարգաւ պատկէս. երբ փորձու-
թենէ կը յաղթուինք, յանցանքը մերն է,
ինչու որ շէնք աղօթեց, աղօթքը Ս. Ա. Գոս-
տինոս կ'ըսէ . . . :

<< Ազգային գրադարան

NL0029207

2443

243

L-50

2375